

N:o 183.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af § 16 i värnpliktslagen den 14 juni 1901; gifven Stockholms slott den 2 april 1909.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga en så lydande

Lag

om ändrad lydelse af § 16 i värnpliktslagen den 14 juni 1901.

Härigenom förordnas, att § 16 i värnpliktslagen den 14 juni 1901 skall hafva följande ändrade lydelse:

»§ 16.

1. Uppskof med inskrifning till nästföljande års inskrifningsförrättning kan meddelas värnpliktig, som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt, vid inskrifningsförrättningen befinnes till tjänstgöring oförmögen eller olämplig.

Uppskof med
inskrifning
m. m.

2. Sådant uppskof kan ock medgifvas ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader eller till änka eller ogift kvinna, ende arbetsföre fostersonen till orkeslös eller vanför fosterfader eller till fostermoder, äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon, dock endast såvida sagda föräldrar, far- eller morföräldrar eller fosterföräldrar eller syskon äro af hans arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende.

3. Förefinnes anledning till befrielse enligt denna paragraf ännu vid inskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpliktige fyller

tjugufyra år, frikallas han från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

4. Blifver inskrifven värnpliktig, till följd af sådan orsak, som omförmäles i § 4, oförmögen till tjänst vid rikets försvar, äger han att, på framställning hos behörig inskrifningsnämnd, varda frikallad från värnpliktens vidare fullgörande.

5. Nu har utländsk man, som icke förut varit svensk medborgare, blifvit genom naturalisation upptagen till medborgare här i landet; fyller han det år, inskrifningen sker, minst tjugusex år eller kan han med intyg styrka, att han i utlandet gjort militärtjänst under längre tid, än hvad i § 27 mom. 1 sägs, då skall han frikallas från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

6. Sådan frikallelse äge ock den tillgodonjuta, som från riket afflyttat till land inom främmande världsdel och därefter åter hit inflyttat; dock under villkor:

att afflyttningen icke skett i strid med då gällande föreskrifter om utvandring,

att han under det år, han återinflyttat, fyllt minst trettio år, samt

att minst tio år förflutit från afflyttningen till återinflyttningen, häri således icke inberäknad den tid, som vistelsen i riket varat, innan förlorad svensk medborgarrätt återförvärfvats.

Hvad i mom. 5 och 6 stadgas skall träda i kraft den 1 januari 1910. Bestämmelserna i mom. 6 skola emellertid äga tillämplighet endast till och med de inskrifningsförrättningar, som äga rum år 1914; dock att stadgade eftergiften skall tillkomma äfven sådan i mom. 6 afsedd person, som varit pliktig undergå inskrifning år 1914 eller tidigare, men på grund af laga förfall varder inskrifven först år 1915 eller senare.»

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

O. B. Malm.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 2 april 1909.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,

Statsråden: PETERSSON,

HEDERSTIERNA,

HAMMARSKJÖLD,

SWARTZ,

grefve HAMILTON,

grefve EHRENSVÄRD,

MALM,

LINDSTRÖM,

NYLANDER.

Efter gemensam beredning inom landtförsvars- och sjöförsvars-
departementen anförde statsrådet Malm härefter:

»Enligt lagen den 1 oktober 1904 om förvärfvande och förlust af
medborgarrätt förlorar en svensk man sin medborgarrätt: 1) därigenom
att han blifver medborgare i annat land och 2) därigenom att han efter
uppnådd tjuguetå års ålder oafbrutet under tio år haft sitt hemvist utom
riket, så vidt ej vissa i lagen närmare angifna förhållanden äro för
handen.

På hvad sätt en svensk man kan blifva medborgare i annat land
bestämmas naturligtvis i allmänhet af *det* landets lagar. I en mellan
Sverige-Norge och Amerikas förenta stater den 26 maj 1869 afslutad
konvention har emellertid stadgats, att en svensk, som i berörda stater
uppehållit sig utan afbrott under en tid af åtminstone fem år och under

detta uppehåll blifvit naturaliserad såsom medborgare i förenta staterna, skall af Sveriges regering anses som amerikansk medborgare och behandlas såsom sådan.

En *i utlandet född* man kan enligt 1904 års lag förvärfva svensk medborgarrätt endast genom naturalisation. Detsamma gäller äfven sådan *i Sverige född* man, som blifvit medborgare i annat land. I ett till konventionen den 26 maj 1869 fogadt protokoll har emellertid stadgats, att svenskfödd man, som förvärfvat amerikansk medborgarrätt, skall, om han ånyo bosätter sig i Sverige utan afsikt att återvända till Amerika, *af förenta staternas regering anses* hafva afstått från sitt amerikanska medborgarskap, och att afsikten att icke återvända till Amerika skall anses förefinnas, när den sålunda naturaliserade personen uppehållit sig mer än två år i Sverige. Denna lagbestämmelse har, när det gällt afgörande af frågor rörande sådan persons skyldighet att fullgöra värnplikten, af vederbörande myndigheter ansetts innebära att han vid de två årens utgång vore att utan vidare anses som svensk medborgare. Hvad slutligen angår sådan *svensk man*, som förlorat sin svenska medborgarrätt genom *tio års vistelse utrikes*, är i 1904 års lag stadgadt, att han återvinner medborgarrätten, då han åter tager sitt hemvist i Sverige eller Konungen medgifver att medborgarrätten därförutan må återvinnas.

Beträffande landets försvar har man således ända intill sista tiden räknat med — förutom dem som sedan födseln varit svenska medborgare — följande fyra kategorier:

1:o) *i utlandet född* man, som naturaliserats här i riket;

2:o) *i Sverige född* man, som, efter att hafva varit medborgare i Amerikas förenta stater — eller Argentina, som i detta afseendet är sedan den 17 juli 1885 likställdt med förenta staterna — bott två år här i landet;

3:o) *i Sverige född* man, som, efter att hafva varit medborgare i annat land, formligen naturaliserats till svensk medborgare;

4:o) *i Sverige född* man, som efter fyllda 21 år varit bosatt utrikes i mer än tio år, men sedermera ånyo tagit sitt hemvist här i riket.

Genom ett af Eders Kungl. Maj:t med Högsta Domstolen den 30 november 1908 beslutadt utslag i anledning af förd klagan öfver predikanten Johan Peter Igels i Getebol val till riksdagsman torde visserligen numera vara fastslaget, att en svenskfödd man, som i Amerikas förenta stater blifvit naturaliserad, icke utan vidare efter två års vistelse här i landet återvinner svensk medborgarrätt (ehuru han förlorat den

amerikanska). Vid sådant förhållande skulle han naturligtvis heller icke vara underkastad värnpliktsskyldighet här i landet; och i detta afseende hittills iakttagen praxis synes således vara oriktig. Men Eders Kungl. Maj:t har också just med anledning af berörda utslag låtit utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådant tillägg i lagen den 1 oktober 1904 om förvärfvande och förlust af medborgarrätt, att svenskfödd man, som naturaliserats i Amerikas förenta stater och därefter bott två år här i landet, skulle återförvärfva sin svenska medborgarrätt, då han förlorar sin amerikanska. Därest detta lagförslag varder af Riksdagen antaget, skulle den af försvarsmyndigheterna hittills iakttagna praxis åtminstone hädanefter blifva laglig, och man skulle således allt framgent hafva att ur försvarets synpunkt räkna med berörda fyra kategorier svenska medborgare.

För samtliga dessa fyra kategorier gäller stadgandet i 2 § värnpliktslagen den 14 juni 1901, att för den, som förvärfvat svensk medborgarrätt det kalenderår, under hvilket han fyller 21 år eller därefter, inträder värnplikten från och med det år, som infaller näst efter det han förvärfvat nämnda rätt.

Enligt 5 § 3 mom. samma lag äger dock Eders Kungl. Maj:t meddela närmare bestämmelser i fråga om värnpliktslagens tillämpning å sådan värnpliktig. Men denna rätt har Eders Kungl. Maj:t begagnat i fråga om deras tjänstgöring endast så till vida, att Eders Kungl. Maj:t i 29 § 3 mom. af förordningen angående inskrifning och redovisning af värnpliktige samt deras tjänstgöring föreskrifvit följande: »Sker inskrifningen af genom naturalisation till svensk medborgare upptagen utländsk man det år, hvarunder han fyller 26 år, eller senare, eller kan han med intyg styrka, att han i utlandet gjort längre tids militärtjänst, än den i § 27 mom. 1 värnpliktslagen föreskrifna, befrias han från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid och öfverföres enligt hvad i mom. 2 ofvan sägs till landstormen.»

Detta stadgande afser tydligen i främsta rummet den här ofvan nämnda kategori 1. Huruvida stadgandet gäller äfven kategorien 3 har varit föremål för olika meningar. Då i paragrafen talas om den, som genom naturalisation upptagits till svensk medborgare, synes paragrafen under inga omständigheter kunna gälla kategorierna 2 och 4. Särskildt torde det vara fastslaget, att en svenskfödd man, som på grund af ofvan nämnda konvention mellan Sverige-Norge och Amerikas förenta stater förvärfvat medborgarrätt i förenta staterna, icke ansetts kunna, då han hit återvändt, hänföras under § 29 mom. 3 inskrifningsförordningen, utan har han, då de i konventionen omförmälda två åren förflutit från

hans återkomst från Amerika, ansetts skyldig undergå inskrifning i beväringen, såvida han ej redan dessförinnan på därom gjord ansökning vederbörligen naturaliserats till svensk medborgare, i hvilken händelse han, så snart det skett, underkastats enahanda skyldighet.

Detta sakernas tillstånd har emellertid icke varit alldeles utan sina olägenheter med hänsyn till den betydliga återinvandring, som årligen ägt rum från Amerikas förenta stater.

Framställning af Centralstyrelsen för nationalföreningen mot emigration.

Den 20 januari 1908 lät *Centralstyrelsen för nationalföreningen mot emigrationen* till landförsvarsdepartementet inlämna en framställning beträffande värnpliktsförhållandena för de från utrikes orter återinflyttande värnpliktiga. I denna framställning framhölls, hurusom stora svårigheter uppstälde sig, då det gällde befordrandet af den så betydelsefulla återinflyttningen till Sverige af våra utvandrade landsmän. Det funnes emellertid flera hinder för återinvandringen, som sammanhänge med bestående svensk lagstiftning och som utan allt för stora svårigheter borde kunna undanröjas. De låge i åtskilliga bestämmelser på olika områden, men, enligt nationalföreningens mening, framför allt i värnpliktsförhållandena. Och de hinder, som värnpliktslagen reste mot en återinvandring, syntes föreningen vara af den natur, att en ändring på lagstiftningens väg torde kunna med tämlig lätthet åstadkommas.

Som bekant vore en person, som utvandrat före värnpliktsålderns inträdande, skyldig att, om han återvände till Sverige, innan han hunnit ur värnpliktsåldern, i vanlig ordning fullgöra sin värnplikt. Det vore icke svårt att förstå, hvilket hinder detta skulle vara för en återinvandring. Värnplikten betraktades ju dess värre ofta som en tung börda — ja, en hel del unga män lämnade årligen landet närmast för att undkomma värpliktsöfningarna. Men en verklig börda blefve gifvetvis värnplikten, om den tvingade en man, som hunnit in i trettioårsåldern — i regeln redan familjefader — att, med förlust af tid och penningar, stickas in i ledet bland en mängd tjuguaringar. Värnplikstens besvärligheter tryckte naturligtvis tyngre 35-åringen än 21-åringen. Faktiskt vore också, att en person i trettioårsåldern vanligen hyste en verklig fasa för att blifva uttagen till militärtjänst. Och en svensk-amerikan, som kommit hem för att stanna, gáfve sig i regel genast i

väg igen, så snart han blefve påmint om risken att tvingas att fullgöra sin värnplikt och den amerikanska medborgarrätten icke längre skyddade honom.

Det vore klart, att man icke finge taga någon hänsyn till den enskildes bekvämlighet i dessa stycken, om det allmännas intresse kräfde, att den enskilde uppoffrade sig; men vore det fallet här? Hvad tjänade väl försvaret på, att redan medelålders män tvingades att fullgöra värnpliktsöfningarna? Det vore uppenbart, att det tillskott i försvarskraft dessa kunde gifva landet icke kunde vara af nämnvärd betydelse. I många fall skulle ju en sådan person, redan innan han fullgjort värnpliktsöfningarna, vara ur värnpliktsåldern. Effekten häraf blefve: ingen vinst för försvaret, men förlust för landets näringslif, ty naturligtvis reste personen i fråga i regel tillbaka till utlandet, innan han hunne blifva uttagen till öfningarna.

Men på hvad sätt skulle då en ändring åvägabringas? Det skulle kunna synas ligga nära till hands att göra en ändring i § 29 mom. 3 inskrifningsförordningen i syfte att utvandrad svensk måtte i ifrågasvarande afseende likställas med »utländsk man». Föreningen skulle dock knappast vilja föreslå ett sådant steg. Man finge nämligen icke bortse ifrån, att vid hvarje ändring af dylik natur stode man inför den risken att stimulera en utvandring af unga män, som ville undandraga sig värnpliktsöfningarna och som utvandrade i den afsikten att efter uppnådda 26 år resa tillbaka — en afsikt, som måhända i de flesta fall icke ens komme att realiseras. Helt kunde ju den risken icke afvärjas, och någon risk måste man måhända stå, men det gällde att göra den så liten som möjligt.

Föreningen ville för sin del närmast föreslå, att den bestämmelse infördes, att svensk man, som från riket afflyttat före fullgjorda värnpliktsöfningar och återkomme till landet efter fyllda 26 år, måtte kunna efter ansökan af Kungl. Maj:t frikallas från öfningarna. Härigenom skulle den ofvan berörda risken reduceras till det minsta möjliga. Kungl. Maj:t behölle i hvarje enskildt fall pröfningsrätten och kunde därvid taga hänsyn till ansökarens förmögenhetsförhållanden, om han redan vore familjeförsörjare o. s. v. Naturligtvis finge han icke tidigare hafva för värnpliktens skull olofligen lämnat landet.

Föreningen erinrade om, att det redan funnes en bestämmelse, enligt hvilken Kungl. Maj:t meddelade värnpliktig tillstånd att från riket afflytta. Uppgiften skulle alltså vara att, så att säga, supplera denna bestämmelse med en ny, enligt hvilken Kungl. Maj:t kunde också åt utvandrad, som önskade i riket åter inflytta, bevilja viss lättnad i

värnplikten. Ur det allmänna intressets synpunkt borde den senare möjligheten till dispens gifvetvis vara långt mer befogad än den förra. Det allmänna intresset torde bjuda att frikalla från värnpliktsöfningarna den öfverårige invandraren, som vore till ringa nytta för försvarvet, men genom arbete, erfarenhet och kapital kunde betyda mycket för näringslivet, medan det snarast syntes ställa sig afvisande mot krafvet på befrielse från värnplikten för de unga, som vårt försvar alltför väl behöfde. Men hittills syntes man hafva tänkt mindre på det allmänna intresset än på individens bekvämlighet i dessa stycken. För den unge värnpliktige, som önskade resa ur landet, funnes det undantagsbestämmelser — Kungl. Maj:t beviljade årligen hundratals ansökningar om tillstånd för värnpliktiga att från riket afflytta — men den hemvändande svensk-amerikanen, som vårt produktiva arbete behöfde lika väl som vårt försvar behöfde den unge värnpliktige, hade man inga möjligheter att frikalla från en faktisk värnpliktstunga, som nästan ofelbart drefve honom åter ur landet.

Den förlust af försvarskraft, som möjligen kunde uppkomma genom den anordning, föreningen förordat, borde, såsom ofvan framhållits, vida öfvervägas af den vinst en återinvandring tillförde vårt produktiva arbete. Skulle emellertid denna förlust anses böra på något sätt kompenseras försvaret själf, då ville föreningen för sin del ifrågasätta, huruvida icke detta kunde ske på den väg, att förbudet för värnpliktig att utan Kungl. Maj:ts tillstånd utvandra blefve utsträckt att gälla äfven ynglingar t. ex. mellan 17 och 21 år. För den enskilde blefve en tillstramning i detta hänseende visserligen mången gång besvärande. Men ur riksintressets synpunkt lede det väl knappast något tvifvel, att icke densamma vore befogad gent emot unga män, som fosterlandet påkostat en dyrbar uppfostran, men som ville, såsom det syntes, närmast af bekvämlighet och ovilja mot några månaders strapatser och disciplin, undandraga sig värnpliktsbördan.

Det vore föreningens öfvertygelse, att ett af de första villkoren för att få till stånd en återinvandring i nämnvärd omfattning vore en lättnad i berörda värnpliktsafseende. Men ju förr denna kunde genomföras, desto bättre. Den rådande krisen i förenta staterna hade skapat en konjunktur för återinvandringens befordrande, som sannolikt icke snart återkomme. Men äfven med den bästa vilja kunde föreningen icke, såsom den skulle önska, utnyttja denna konjunktur. Värnplikten vore det hinder, som vanligast mötte.

Utän tvifvel skulle med öppnandet af den af föreningen föreslagna möjligheten för immigrant att blifva frikallad från värnpliktsöfningarna

återinflyttningen af svensk-amerikaner till Sverige afsevärdt ökas. Och ansåge man detta för ett önskemål, så måste man också vara beredd att vilja vägarna till dess realiserande, i den mån detta kunde ske utan att några riksintressen åsidosattes.

Generalskommissionens utlåtande angående centralstyrelsens framställning.

Den af mig nu refererade framställningen remitterades till den s. k. generalskommissionen, hvars delegerade uti ett den 31 mars 1908 afgifvet yttrande anförde, att delegerade delade den af centralstyrelsen uttalade uppfattningen, nämligen

att en återinflyttning af svensk-amerikaner skulle blifva af betydelse för näringslivet i Sverige,

att de hinder, som värnpliktslagen reste mot en återinvandring, borde undanröjas,

att de sålunda önskvärda lättnaderna i värnpliktslagen dock icke finge förleda till en utvandring af unga män, som ville undandraga sig värnpliktsöfningarna och som utvandrade i afsikt att resa tillbaka, så snart deras tjänstgöringsskyldighet upphört, samt

att förbudet för värnpliktig att utan Kungl. Maj:ts tillstånd utvandra borde utsträckas att gälla äfven ynglingar före värnpliktsåldern.

Däremot syntes det generalskommissionen, som om centralstyrelsen, synnerligast med hänsyn till föreningens allmänna syfte, för skarpt framhölle värnpliktens förmenta besvärligheter. Ej heller kunde kommissionen godkänna uttalandet, att värnpliktsöfningarna för äldre årsklasser vore utan nytta. Äfven om den värnpliktige lämnat beväringens första uppbåd och sålunda icke längre toges i anspråk för fälthärens mobilisering, återstode dock för honom tjänstgöringsskyldigheten i beväringens andra uppbåd samt i landstormen.

Då det gällde att bestämma de lättnader i fråga om fullgörande af vapenöfning i fredstid, hvilka kunde beredas till Sverige återkomna svenskfödda män, hvilka icke fullgjort sina värnpliktsöfningar, syntes det angeläget att först granska formerna och villkoren för afflyttning från riket.

I § 138 af inskrifningsförordningen föreskrefves, att värnpliktig, som icke blifvit till landstormen öfverförd eller från värnpliktens fullgörande frikallad och som önskade erhålla tillstånd att afflytta från

riket, skulle ingifva till Konungen ställd ansökan i ämnet, åtföljd af uppgift å de medel, öfver hvilka sökanden förfogade för verkställande af utflyttningen.

Utan tvifvel borde bestämmelserna i detta hänseende skärpas, så att tillstånd att utflytta för värnpliktig, som tillhörde beväringen, endast måtte beviljas efter noggrann pröfning och på synnerligen ömmande skäl, såsom då värnpliktig vid utflyttningen åtföljde sina föräldrar eller, i den händelse dessa vore döda, målsman eller annan därmed jämförlig person.

Likaledes vore det önskvärdt, att nämnda stadgande utsträcktes att gälla äfven ännu icke till 21 års ålder komna unga män inom viss åldersgräns, och torde i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition till 1875 års Riksdag såsom åldersgräns nedåt böra bestämmas aderton år, hvilket äfven öfverensstämde med värnpliktskommitténs förslag. Härför fordrades dock sådan ändring af värnpliktslagen, att värnplikten för svensk man inträdde redan från och med det kalenderår, under hvilket han fyllde aderton år, hvilket dock icke behöfde förutsätta ändring af tidpunkten för inskrifningen och för första tjänstgöringens början. Men äfven utan en dylik ändring af värnpliktslagen kunde föreskrifvas, att yngling, som afflyttat från riket i åldern 18—20 år, efter återinflyttning till riket måtte åtnjuta medgifna lindringar i sin värnplikts-tjänstgöring endast i det fall, att han i föreskrifven ordning sökt och erhållit tillstånd att utflytta.

Af Konungen lämnadt tillstånd att utflytta skulle sålunda för värnpliktig, hvilken tillhörde beväringen, utgöra villkor för själfva utflyttningen, men för yngling i åldern 18—20 år däremot endast för att efter en eventuell återinflyttning till riket komma i åtnjutande af stadgade lindringar i fullgörandet af värnpliktstjänstgöringen i fredstid.

Bestämmelserna i § 29 mom. 3 af inskrifningsförordningen angående inskrifning af naturaliserad utlänning, hvilka för öfrigt bruste i önskvärd tydlighet, syntes skilja mellan utrikes född man och svenskfödd man, som, medan han vistats utrikes, där förvärfvat medborgarrätt. Sagda bestämmelser torde böra förenklas i syfte, att medgifna lindringar i värnpliktens fullgörande efter inflyttning till riket komme att gälla följande katagorier, nämligen:

utrikes född man;

svenskfödd man, hvilken utflyttat före 18 året;

svenskfödd man, hvilken med nådigt tillstånd utflyttat i åldern 18—20 år; samt

svenskfödd man, hvilken utflyttat, sedan värnplikt inträdt, men före öfverförandet till landstormen; i sistnämnda tvenne fall dock endast såvida vistelsen utrikes räckt minst 8 år.

Den enda hittills gällande lindringen i berörda afsende vore den i § 29 mom. 3 inskrifningsförordningen upptagna, enligt hvilken genom naturalisation till svensk medborgare upptagen utländsk man, som inskrefves det år, hvarunder han fyllde 26 år, eller senare, befriades från värnpliktens fullgörande i beväringen och öfverfördes till landstormen.

Utan tvifvel stode den angifna åldersgränsen af 26 år i samband med tjänstetiden i beväringens första uppbåd, åtta år. Medan enligt 1885 års värnpliktslag tjänstetiden i beväringen utgjorde endast sex år, bestämdes i 1886 års inskrifningsförordning samma åldersgräns till 24 året. Inskrifningsförordningens bestämmelse härutinnan syntes nämligen afse, att den inskrifne skulle hinna fullgöra honom åliggande tjänstgöring före utträdet ur beväringens första uppbåd (enligt 1885 års värnpliktslag resp. beväringen).

Då enligt generalskommissionens förslag tjänstetiden i beväringens första uppbåd komme att utsträckas från 8 till 11 år, d. v. s. med 3 år, skulle i enlighet med ofvan angifna grundsats åldersgränsen för befrielse från tjänstgöring äfven böra utsträckas med tre år eller från 26 året till 29 året. Med hänsyn till att fredstjänstgöringen numera vore fördelad på flera år, syntes det dock riktigast att sätta gränsen för frihet från värnpliktstjänstgöring till 28 året. Med nuvarande bestämmelser i värnpliktslagen skulle gränsen blifva 26 året.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen af i detta syfte erforderliga ändringar i värnpliktslagen skulle införas i inskrifningsförordningen, och borde Kungl. Maj:t förbehållas handlingsfrihet härutinnan.

Vid afgörandet af denna fråga borde hänsyn äfven tagas till värnpliktsskattekommitténs framställningar och förslag.

Riksdagens skrifvelse i frågan.

Redan innan den s. k. generalskommissionens delegerade afgaf sitt förslag, hade emellertid *Riksdagen* den 3 mars 1908 till Eders Kungl. Maj:t aflåtit en skrifvelse i ämnet. I denna framhöll *Riksdagen* huru som det låge i öppen dag, att emigrationen varit och vore ett betydande hinder för vårt lands utveckling och förkofran. Under de senare åren hade också uppmärksamheten alltmer riktats på den fara emigrationen innebure för vårt land, och såväl från enskildt håll som från

statsmakternas sida hade krafter satts i gång för erhållande af botemedel mot densamma. Ett bland dessa medel vore att söka verka för en återinflyttning till det gamla hemlandet och att därvid, i den mån det kunde anses behöfligt och lämpligt, undanröja tilläfventyrs bestående mera yttre hinder för en återinflyttning hit.

Vid Riksdagen år 1908 hade, till understödjande af en återinflyttning till Sverige af från riket utflyttade personer, inom kamrarna gjorts framställningar om vidtagande af ändring i gällande regler i fråga om vapenöfnings fullgörande i fredstid af värnpliktiga, som efter afflyttning från riket hit återkommit, och hade Riksdagen funnit dessa framställningar vara förtjänta af beaktande. Riksdagen funne det vara tydligt, att gällande bestämmelser i förevarande ämne icke vore ägnade att på ett tillfredsställande sätt underlätta den åsyftade återinflyttningen. Det vore visserligen sannt, att en statsborgare icke utan fullgoda skäl borde få undandraga sig de plikter, hans land af honom kunde fordra, men å andra sidan borde väl samhällets anspråk i fråga om värnpliktens fullgörande icke gå längre än som vore förenligt med andra samhällsintressen af enahanda betydelse. Att en person, som från inträdet i värnpliktsåldern haft sin verksamhet i främmande land, under normala förhållanden skulle vara underkastad full värnplikt, när helst han före öfverskridna 40 år återvände till hemlandet, torde i allt fall samhällets behof af försvarskraft icke påfordra. Då därjämte erfarenheten syntes gifva vid handen, att alltför många, som eljest icke skulle tveka att vända tillbaka till hemlandet, inför utsikten att inkallas till en längre tids vapenöfning afhölle sig från att hit återvända, för att kanske för alltid kvarstanna i det främmande landet, ansåge sig Riksdagen för sin del böra förorda en snar ändring af de i det förevarande ämnet gällande bestämmelser, hvilka för öfrigt syntes Riksdagen sakna önskvärd klarhet och bestämdhet.

Det gällde då att träffa föreskrifter, som å ena sidan garanterade mot missbruk och å den andra blefve effektiva för det ändamål, man önskade nå.

Riksdagen, som för sin del icke kunde godkänna en anvisad utväg att låta lindring i värnplikten vara beroende på erläggande af någon penningafgift, ansåge, att en bestämd tid borde fastslås, efter hvars förlopp den, som ej olofligen afflyttat ur riket samt hit återkommit, under alla omständigheter borde erhålla viss i lagen bestämd lindring i förevarande hänseende, och borde denna lindring, eventuellt befrielse, enligt Riksdagens mening, komma den återvändande till godo oberoende af i hvilket främmande land han vistats och, så långt

möjligt, oberoende af huruvida han blifvit främmande stats undersåte eller ej. Tiden syntes Riksdagen lämpligen böra sättas till 8 år från tidpunkten för utvandringen, och borde i dessa åtta år eventuellt inräknas den tid, som vistelsen i landet måste fortvara, innan den medborgarrätt, som kunde vara förvärfvad i annat land, förlorats. Därjämte syntes det Riksdagen, att, i öfverensstämmelse med hvad som för närvarande gällde beträffande »utländsk man» enligt § 29 mom. 3 inskrifningsförordningen, det borde fordras, att den återinflyttade senast det år, hvarunder inskrifningen skedde, uppnådde 26 års ålder. Skulle jämväl i andra fall särskilda omständigheter påkalla lindring, borde det ankomma på Kungl. Maj:t att pröfva och afgöra, i hvad mån sådan borde medgifvas.

I fråga om män af utländsk börd, hvilka i värnpliktsåldern blifvit svenska medborgare, syntes hvad som angående dem enligt sistnämnda stadgande för närvarande gällde böra förblifva gällande.

På grund af hvad sålunda anförts, anhöll Riksdagen, det Eders Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta verkställa utredning huruvida ej befrielse eller lindring i fråga om värnpliktens fullgörande i fredstid måtte kunna beredas från främmande land till Sverige återinflyttade svenskfödda män, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en dylik utredning kunde föranleda.

Generalstabschefens yttrande angående Riksdagens framställning.

Öfver denna Riksdagens framställning afgaf *Chefen för generalstaben* på befallning ett underdånigt utlåtande den 28 mars 1908, hvaruti till en början angåfvos vissa olägenheter, som skulle varda en följd af den ifrågasatta åtgärdens genomförande i den form, Riksdagens skrifvelse afsåge. Dessa olägenheter ansågos vara:

att, då den lindring i fråga om värnpliktens fullgörande, som i Riksdagens skrifvelse alternativt ifrågasattes, ej gärna kunde omfatta annat än frikallelse från tjänstgöring i fredstid, ett ej ringa antal värnpliktiga komme att, om förslaget antoges, blifva frikallade från militär utbildning, hvarigenom komme att förorsakas motsvarande minskning i tillgången på utbildad personal ej blott i andra uppbådets årsklasser, utan äfven, om befrielseåldern sattes så lågt som 26 år, i första uppbådets; samt

att, ehuru väl förslaget afsåge att främja återinvandringen genom att frikallelse från värnpliktens fullgörande i fredstid under vissa förutsättningar medgåfves återinvandrare, dess genomförande å andra sidan sannolikt komme att leda till ökad utvandring, på den grund att en ny väg för frikallelse skapades vid sidan af de jämlikt §§ 4 och 16 värnpliktslagen för närvarande allena gällande, nämligen hälso- och familjeskäl, medan å andra sidan någon säkerhet ej gåfves för att återinvandringens främjande verkligen ernåddes, då tiden för utomlandsvistelsen ej gärna kunde sättas lägre än, såsom föreslagits, till åtta år, en tidrymd som i hvarje fall vore tillräcklig för att i regel göra utvandrarerna fullt bofasta i det främmande landet och sålunda minska utsikterna för deras återvändande.

Då det kunde vara af intresse att veta, hvilken ståndpunkt vissa främmande länders lagstiftning intagit till frågan om återinvandrades värnplikt, hade chefen för Generalstaben häröfver låtit göra en utredning, af hvilken framginge, att man i de länder, där lättnader medgifvits återinvandrare, gått tillväga med en viss försiktighet. Endast i Frankrike och Tyskland hade man medgifvit frihet från tjänst i aktiva armén från och med en så tidig ålder som 28, respektive 31 år. I Danmark inträdde befrielse vid 32, i Österrike och Japan vid 33 samt i Norge först vid 40 år. I Ryssland och Schweiz vore, så vidt det kunnat utrönas, inga särskilda lättnader medgifna för återinvandrare.

Oaktadt chefen för Generalstaben alltså ej ansåge förslaget böra tillstyrkas, hade han emellertid, i enlighet med det honom lämnade uppdraget, låtit utarbета förslag till af detsamma betingad ändring i värnpliktslagen. För att emellertid de med förslaget förknippade olägenheterna skulle blifva de minsta möjliga, syntes vissa afvikelser från de i Riksdagens skrifvelse föreslagna bestämmelserna böra förordas. Dessa afvikelser vore följande.

Befrielsen borde gälla endast för dem, hvilka återinflyttat från främmande världsdel. För dem, hvilka utflyttat till europeiskt land, syntes nämligen icke samma skäl till frikallelse föreligga, enär afståndet från vistelseorten till hemlandet för dem i allmänhet icke utgjorde något egentligt hinder för inställelse till värnpliktens fullgörande. Särskildt gällde detta om dem, hvilka utflyttat till våra grannländer och hvilka otvifvelaktigt utgjorde det öfvervägande flertalet af utvandrarer till europeiska länder. Ofta nog torde utflyttning till någotdera af grannländerna företagas just i syfte att undgå värnpliktens fullgörande, och det låge därför vikt uppå, att sådan utflyttning icke genom lättnader af här ifrågasatt slag gjordes än mer lockande än för närvarande.

Den ålder, vid hvilken befrielse medgäfves, borde icke sättas lägre än till 35 år för den, som upphört, och till 32 år för den, som icke upphört att vara svensk medborgare.

Riksdagen hade ifrågasatt, att befrielsen skulle kunna inträda redan vid 26 års ålder, i likhet med hvad för närvarande gällde i fråga om till svensk medborgare upptagen utländsk man. Ifrågavarande bestämmelse, hvilken härflöte från den tid, då tjänstetiden i beväringen upphörde med det år, då den värnpliktige fyllde 26 år, hade blifvit kvarstående, ehuruval öfverföring från beväringen till landstormen enligt nu gällande värnpliktslag ägde rum först vid slutet af det år, då den värnpliktige fyllde 32 år. Enligt den s. k. generalskommissionens förslag skulle öfverföring till landstormen komma att ytterligare framflyttas, nämligen till utgången af det år, då den värnpliktige fyllde 35 år.

Förhållandena vore sålunda nu helt andra, än då de lättnader, hvilka gällde för till svensk medborgare upptagen utländsk man medgäfvos. Den nu ifrågasatta befrielsen borde därför under inga förhållanden medgifvas före tidpunkten för öfverföring till landstormen enligt nu gällande värnpliktslag, eller 32 år. Då emellertid ett sådant medgifvande som det här ifrågavarande, en gång infördt i värnpliktslagen, borde utan ändring kvarstå under en lång följd af år, syntes det lämpligast, att åldern för befrielse redan nu bestämdes till 35 år.

Om emellertid för den, som upptagits till främmande lands undersåte, lefnadsåldern, vid hvilken befrielse medgäfves, sattes till 35 år, så kunde befrielsen faktiskt inträda redan vid 32 års ålder för den, som återinvandrade från Amerikas Förenta stater, därifrån det öfvervägande antalet återinvandrare vore att förvänta. Då nämligen i dessa stater förvärfvadt medborgarskap kunde fortvara i två år efter återinflyttningen och då värnplikten inträdde året efter det svensk medborgarrätt återvunnits, så kunde den, som återinflyttat vid 32 års ålder, komma att först vid 35 års ålder blifva värnpliktig.

Det syntes därför billigt, att, om befrielse vid 35 års ålder medgäfves den återinvandrare, som en gång upphört att vara svensk medborgare, enahanda lättnad medgäfves vid 32 års ålder åt den, som under vistelsen i främmande land förblifvit svensk medborgare, och vore det hänsynen till nu berörda förhållanden, som föranledt chefen för Generalstaben att i nedanstående förslag till formulering af lagtexten införa olika bestämmelser för de båda grupperna af återinvandrare.

Då det alltid vore ovisst, huru ett medgifvande af här ifrågavarande slag kunde komma att verka, syntes försiktigheten bjuda, att medgifvandet till en början antoges att gälla allenast för en begränsad

tidrymd, under hvilken erfarenhet om dess verkningar kunde vinnas. Af denna anledning syntes lämpligt, att medgifvandet komme att gälla allenast intill utgången af år 1920.

Det låge i sakens natur, att den bestämmelse i frågan, som kunde blifva antagen, borde verka retroaktivt, ehuru väl svårighet därvid torde komma att yppa sig för spridande af kännedom om densamma bland till främmande världsdelar utflyttade svenskfödda män.

Den ändring i värnpliktslagen, som påkallades af den ifrågasatta frikallelsen, syntes böra inflyta antingen i § 4 såsom ett tillägg till där uppförda bestämmelser om fullständig frikallelse, som den ifrågasatta befrielsen i sak stode mycket nära, eller också i kap. III på grund af en viss öfverensstämmelse med bestämmelserna om uppskof från inskrifning.

I detta sammanhang borde erinras, att den här ifrågasatta ändringen i värnpliktslagen, om den komme till stånd, syntes påkalla, att jämväl de bestämmelser angående genom naturalisation till svensk medborgare upptagen utländsk man, hvilka nu återfunnes i inskrifningsförordningen § 29 mom. 3, öfverflyttades till värnpliktslagen, enär de till sin innebörd komme de här ifrågavarande bestämmelserna synnerligen nära.

I enlighet med de synpunkter, chefen för Generalstaben alltså framställt, borde, enligt hans mening, åt den ifrågavarande tilläggsbestämmelsen, därest en sådan skulle införas, gifvas nedanstående affattning:

»Från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid frikallas den, som afflyttat till främmande världsdel och åter till riket inflyttar, såframt dels afflyttningen icke skett olofligen, dels minst 8 år förflutit från afflyttningen till återinflyttningen, häri inräknad den tid, som vistelsen i riket måste fortvara, innan den medborgarrätt, som kan vara förvärfvad i annat land, förlorats, dels den återinflyttade fyller minst 35 år under det kalenderår, då värnplikten för honom efter åter förvärfvad svensk medborgarrätt jämlikt § 2 inträder, eller, därest han ej förlorat sådan rätt, minst 32 år under det kalenderår, då återinflyttningen äger rum.

Hvad i detta moment föreskrifves gäller endast intill utgången af år 1920.»

Utlåtande af sakkunniga.

Sedan Eders Kungl. Maj:t i anledning af Riksdagens skrifvelse bemyndigat mig att tillkalla två personer för att inom landtförsvarsdepartementet biträda med verkställande af den i berörda skrifvelse omförmälda utredning samt uppgörande af förslag till erforderliga bestäm-

melser uti ifrågavarande hänseende, anmodade jag i skrifvelse den 16 oktober 1908 öfversten m. m. P. R. Hasselrot och förste aktuarien m. m. A. G. Sundbärg att verkställa nämnda arbete. Dessa afgifvo den 26 november 1908 betänkande i ämnet med förslag till eftergift i värnplikten för vissa slag af reimmigranter. Den 30 i samma månad meddelades emellertid ofvan omförmälda utslag i anledning af förd klagan öfver predikanten Igels val till riksdagsman; och sedan jag med anledning däraf anmodat de sakkunniga att taga i öfvervägande, huruvida utslaget syntes dem föranleda tillägg till deras redan afgifna betänkande, hafva de sakkunniga den 20 januari 1909 ingifvit ett tillägg till sitt betänkande, i hvilket tillägg de sakkunniga dock förklarar berörda utslag föranleda blott en mindre redaktionsändring.

De sakkunnigas betänkande jämte tillägg har för erhållande af utlåtande remitterats till följande myndigheter: chefen för fortifikationen, cheferna för Generalstaben och Marinstaben, cheferna för Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte arméfördelningarna, tjänstförrättande chefen för Femte arméfördelningen, militärbefälhafvaren på Gottland och kommandanten i Boden. Samtliga dessa myndigheter hafva afgifvit yttrande i ärendet. Härvid har chefen för Generalstaben förklarar sig vidhålla hvad han redan förut i anledning af Riksdagens skrifvelse uttalat, nämligen att någon eftergift i värnpliktshänseende icke bör komma reimmigranterna till del; och chefen för Tredje arméfördelningen har förklarar sig dela de åsikter, som uttalats af den s. k. generalskommissionens delegerade. Bägge dessa chefer hafva dock därjämte på sätt här nedan sägs ingått i bedömande af de sakkunnigas förslag. Tjänstförrättande chefen för Femte arméfördelningen har ansett det icke vara lyckligt att i allmänhet vidtaga någon lagstiftning i den af de sakkunniga antydda riktningen. Öfriga hörda myndigheter hafva i stort sedt icke haft något att i princip erinra mot förslaget. Det har dock framställts en del anmärkningar mot särskilda detaljer af detsamma. Dessa anmärkningar anhåller jag att senare få inför Eders Kungl. Maj:t referera, hvar och en i det sammanhang, dit den hör.

Hittills förefintliga bestämmelser skola icke gälla reimmigranter.

Vid utförande af sitt uppdrag hafva de sakkunniga naturligtvis låtit sig angeläget vara att för sig klargöra gränserna för detsamma, d. v. s. utreda i hvad mån det tilläfventyrs genom redan bestående lag-

stiftning blifvit i fråga om värnpliktens fullgörande beredd någon lättnad åt de från främmande land återinflyttade svenskfödda män. Det enda tveksamma härvidlag har emellertid varit, huruvida § 29 mom. 3 inskrifningsförordningen afsåge — förutom män af utländsk börd — jämväl sådana svenskfödda män, som förvärfvat medborgarrätt i främmande land. Såsom jag redan förut nämnt, hafva härom yppats olika åsikter.

De *sakkunniga* hafva i sitt betänkande anført, att tydde man det i nyss nämnda lagrum förekommande uttrycket »utländsk man» såsom enabetydande med »utländsk medborgare» — hvartill formellt all anledning syntes föreligga — skulle alltså redan nu en bestämmelse förefinnas, enligt hvilken en svensk emigrant, som förvärfvat främmande medborgarrätt men vid 26 års ålder eller senare till riket återkomme och blefve svensk undersåte, utan vidare skulle vara frikallad från värnpliktens fullgörande, hvaremot en emigrant, som förblifvit svensk medborgare, icke skulle vid återkomsten kunna under några omständigheter komma i åtnjutande af en dylik förmån.

I fråga om, huru nu omhandlade bestämmelse i praktiken tillämpats, hade, enligt hvad de sakkunniga erfarit, inskrifningsmyndigheterna i Stockholm uppfattat uttrycket »utländsk man» så, att detsamma *icke* skulle inbegripa svenskfödd man, som återkommit till Sverige och där återvunnit svensk medborgarrätt efter att hafva afstått ifrån en förut förvärfvad främmande sådan. Från vissa inskrifningsmyndigheters i landsorten sida torde åter en motsatt uppfattning gjorts gällande, så att hemvända svensk-amerikaner verkligt frikallats från öfningarna och öfverförts till landstormen.

Här syntes de sakkunniga uppenbarligen ett förtydligande vara af behovet påkalladt.

Då, enligt deras uppfattning, visserligen en från främmande land kommen, ej svenskfödd man, om han vid framskriden ålder här naturaliserades, rimligen kunde befrias från en plikt, som inträdt vid en tid, då han ännu var en främmande makts undersåte, men detta icke borde konstitueras såsom en *allmän rätt* för en svenskfödd man, som under en större eller mindre del af sin uppväxttid åtnjutit det svenska samhällets förmåner, och en sådan befrielse minst af allt borde meddelas den, som sökt och vunnit främmande medborgarskap, men däremot förvägras den, som förblifvit sitt svenska medborgarskap trogen — så syntes de sakkunniga alla skäl tala för att förevarande bestämmelse förtydligades i den riktning, att här afsåges endast personer, som voro födda utländska undersåtar.

Hvad därjämte anginge den uti ifrågavarande lagrum förekommande åldersgränsen 26 år, ville de sakkunniga erinra, att densamma uppenbarligen kvarstode från den tid, då öfvergången från de värnpliktigas yngsta uppbåd skedde vid nämnda ålder, icke såsom nu vid 28 år. Under sådana förhållanden kunde med skäl ifrågasättas, huruvida ej här en ändring borde ske till större öfverensstämmelse mellan de särskilda bestämmelserna inbördes, och att talet 26 år alltså i nämnda moment ändrades till 28.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda anförts tillåto sig de sakkunniga alltså föreslå, att nu omhandlade bestämmelse erhöles följande förändrade lydelse:

»Sker inskrifningen af genom naturalisation till svensk medborgare upptagen utländsk man, som icke förut varit svensk medborgare, det år, hvarunder han fyller tjuguuåtta år, eller senare, eller kan han med intyg styrka, att han i utlandet gjort längre tids militärtjänst, än den i § 27 mom. 1 föreskrifna, frikallas han från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.»

Chefen för Marinstaben har förklarat sig anse, att tjugusex år alljämt borde i detta lagrum kvarstå såsom åldersgräns.

Chefen för Första arméfördelningen har förklarat sig anse ifrågavarande stadgande böra utsträckas så, att naturaliserad svensk medborgare, äfven om han förut varit svensk medborgare, frikallades från värnplikt, därest han med intyg styrkte, att han i utlandet gjort längre militärtjänst än som föreskrives i § 27 mom. 1 värnpliktslagen. Det kunde ju nämligen hända, att någon utflyttat samt blifvit annat lands undersåte redan såsom minderårig, och det syntes då billigt, att han, om han åter blefve svensk medborgare, finge tillgodoräkna sig den militärtjänstgöring han i utlandet gjort, åtminstone i samma mån som öfriga naturaliserade svenska medborgare.

Hvad *chefen för Första arméfördelningen* sålunda anført lär bero på någon missuppfattning. De sakkunniga hafva ju föreslagit ändring i detta lagrum, just för att det skulle blifva tydligt, att däri icke afsåges den kategori nyblifna medborgare, som nämnde chef öfvermålt. Men såsom af det följande kommer att framgå är icke meningen att ställa denna kategori sämre än naturaliserade svenskar af utländsk börd utan tvärtom delvis bättre. Ty berörda kategori torde i allmänhet komma att åtnjuta eftergift i sin värnplikt härstädes, äfven utan att hafva gjort någon som helst militärtjänstgöring i utlandet.

Däremot anser jag mig böra instämma uti hvad *chefen för Marin-*

Departements-
chefens
yttrande.

staben anført angående åldersgränsen. Någon olägenhet af att låta denna fortfarande vara 26 år lär icke vara att befara.

Statistiska uppgifter angående emigrationen och reimmigrationen.

De sakkunniga hafva i sitt betänkande samlat och bearbetat en del statistiska uppgifter angående emigrationen och immigrationen.

De anföra, att af Kungl. Statistiska Centralbyråns för åren 1904—1907 afgifna berättelser om in- och utvandringen i riket framginge, att antalet emigranter och immigranter under tioårsperioden 1898—1907 varit följande:

Å r.	Till och från samtliga länder.			Till och från europeiska länder.			Till och från utomeuropeiska länder.		
	Emigranter.	Immigranter.	Nettoutvandring.	Emigranter.	Immigranter.	Nettoutvandring.	Emigranter.	Immigranter.	Nettoutvandring.
1898.....	13,663	7,974	5,689	4,980	3,247	1,733	8,688	4,727	3,956
1899.....	16,876	8,196	8,680	4,848	3,727	1,121	12,028	4,469	7,559
1900.....	20,661	8,017	12,644	4,227	3,868	359	16,434	4,149	12,285
1901.....	24,616	7,621	16,995	4,152	3,902	250	20,464	3,719	16,745
1902.....	37,107	6,784	30,323	3,630	3,397	233	33,477	3,387	30,090
1903.....	39,525	7,623	31,902	3,550	4,011	inv. 461	35,975	3,612	32,363
1904.....	22,384	9,262	13,122	3,416	4,689	inv. 1,273	18,968	4,573	14,395
1905.....	24,046	8,609	15,437	3,184	4,444	inv. 1,260	20,862	4,165	16,697
1906.....	24,704	9,581	15,123	3,012	4,967	inv. 1,955	21,692	4,614	17,078
1907.....	22,978	8,913	14,065	3,160	4,135	inv. 975	19,818	4,778	15,040

Häraf syntes, bland annat, att utvandringsrörelsen, som under åren 1905 och 1906 företedde en stegring, om också icke synnerligen stark, år 1907 gått något tillbaka, så att emigrationen, relativt taget, uppvisade ungefär samma omfattning som den hade år 1904; antalet utvandrare vore visserligen större än sistnämnda års, men hunne icke 1905 års siffra. År 1907 hade bruttoutvandringen varit något mindre, invandringen däremot något större och nettoutvandringen följaktligen mindre än i medeltal under de närmast föregående tio åren.

Utvandringen till förenta staterna spelade som vanligt den ojämförligt största rollen.

Sveriges folkbyte med den stora nordamerikanska förbundsstaten hade under de senaste fem åren gestaltat sig på följande sätt:

Å r.	Emigranter.	Immigranter.	Netto- utvandring.
1903	35,439	3,537	31,902
1904	18,533	4,505	14,028
1905	20,520	4,110	16,410
1906	21,242	4,511	16,731
1907	19,325	4,677	14,648

Af andra utomeuropeiska länder vore det egentligen endast Canada, som droge till sig ett nämnvärdt antal svenska emigranter. Under år 1907 uppgåfves 399 personer hafva från Sverige utflyttat dit, år 1906 364 personer.

I fråga om folkbytet med europeiska länder hade under 1907, liksom under de nästföregående fyra åren, det fordom ovanliga förhållandet inträffat, att detsamma lämnat ett öfverskott för Sverige. Utvandringen till dessa länder hade nämligen omfattat 3,160 personer, men invandringen från dem 4,135 personer, eller 975 flere.

Denna folkrörelse hade under år 1907 fördelat sig på följande sätt:

L a n d.	Emigranter.	Immigranter.	Skillnad.
Norge	764	1,320	+ 556
Danmark	1,140	881	— 259
Finland	345	660	+ 315
Ryssland	43	342	+ 299
Tyska riket	511	602	+ 91
Österrike-Ungern	83	66	— 17
Storbritannien och Irland	151	124	— 27
Italien	39	62	+ 23
Öfriga länder	84	78	— 6
Summa	3,160	4,135	+ 975

I fråga om Norge och Danmark, med hvilka vårt största folkbyte ägde rum inom vår egen världsdel, hade folkströmmen under de sista fem åren haft följande omfattning:

Å r.	Till och från Norge.		
	Emigranter.	Immigranter.	Skillnad.
1903	1,066	1,255	+ 189
1904	1,059	1,509	+ 450
1905	874	1,609	+ 735
1906	876	1,588	+ 712
1907	764	1,320	+ 556
Summa	4,639	7,281	+ 2,642

Å r.	Till och från Danmark.		
	Emigranter.	Immigranter.	Skillnad.
1903	1,389	1,025	— 364
1904	1,278	1,137	— 141
1905	1,101	1,097	— 4
1906	1,155	984	— 171
1907	1,140	881	— 259
Summa	6,063	5,124	— 939

Från Norge hade de senare åren förekommit en ganska afsevärd invandring, till stor del sannolikt återinvandring af tidigare utflyttade svenskar. Denna rörelse syntes nu hafva nått sin höjdpunkt och vara på återgång. Då emellertid utflyttningen till Norge minskats, vore fortfarande folkförlusten på Norges sida, ett förhållande som icke inträffat före år 1903.

I förhållande till Danmark finge Sverige alltjämt vidkännas utvandringsöfverskott, dock ej så stort som förr var vanligt.

Af betydelse för den fråga de sakkunniga hade att utreda, vore vidare emigrationens och immigrationens fördelning efter ålder och kön.

Denna fördelning under år 1907 samt i medeltal per år under tiden 1897—1906 framginge af efterföljande tabell:

Ålder.	Åldersfördelning				Antal kvinnor mot 100 män.			
	% af emigranterna		% af immigranterna		bland emigrerade		bland immigrerade.	
	1897—1906	1907	1897—1906	1907	1897—1906	1907	1897—1906	1907
0—15 år.....	12,62	13,47	19,99	18,37	100	94	98	97
15—20 ».....	25,36	26,51	7,45	6,79	90	69	92	93
20—25 ».....	28,01	25,82	16,50	16,54	79	79	103	113
25—30 ».....	14,59	14,41	17,71	18,74	83	76	97	87
30—35 ».....	6,95	7,47	13,53	13,63	88	85	78	82
35—40 ».....	4,25	4,10	9,25	8,25	78	66	71	73
40—45 ».....	2,72	2,79	6,23	6,80	74	70	59	54
45 år och därut- öfver.....	5,50	5,43	9,94	10,88	127	131	72	72

Af siffrorna rörande åldersfördelningen bland emigranterna funne man, att mer än hälften af dessa (52,33 procent under år 1907; 53,37 procent i medeltal per år under det närmast föregående årtiondet) tillhörde lefnadsåldern 15—25 år.

Särskildt för åldern 20—25 år vore andelen 28,01 procent i medeltal för årtiondet (för år 1907 dock endast 25,82 procent.*)

Af siffrorna för åldersfördelningen af immigranterna framginge, att de flesta af dessa (17,71 procent i medeltal för årtiondet och 18,74 procent för år 1907) tillhörde den 5-års grupp, som omfattade lefnadsåldern 25—30 år, och således infölle närmast efter tiden för den normala värnpliktstjänstgöringen i hemlandet.

Proportionen mellan könen bland de emigrerade visade, att i lefnadsåldern under 15 år kvinnkönet vore ungefär lika starkt representeradt som mankönet, samt att i lefnadsåldern öfver 45 år kvinnorna förekomme talrikare än männen, hvaremot för lefnadsåldern mellan 15 och 45 år männens antal vore öfvervägande och proportionsvis särskildt stort för gruppen 20—25 år.

På motsvarande vis vore bland immigranterna just för gruppen 20—25 år männens antal relativt ringa (mindre än kvinnornas).

*) Denna minskning kunde enligt de sakkunnigas mening befaras vara en följd af ökad olaglig utvandring af värnpliktiga.

En grupp, som helt naturligt tilldroge sig särskild uppmärksamhet, utgjordes af dem, hvilka tillhörde åldersåret närmast före det, hvarunder värnplikten inträdde. För att närmare belysa denna viktiga fråga återgäfvos de sakkunniga uti en tabell af nedanstående lydelse de hufvudsakligaste data härutinnan från och med år 1885.

Utvandrade män under året närmast före värnpliktens inträdande.

År.	Vid början af vidstående år funnos män		Af dem utvandrade under året		Hela utvandringen af män.	Här afsedda årskull i % däraf.
	födde år	antal	antal	%		
1885	1865	44,346	1,054	23,8	11,937	8,83
1886	1866	45,300	2,410	53,2	18,828	12,80
1887	1867	41,044	3,978	96,9	29,235	13,61
1888	1868	34,066	2,391	70,2	28,875	8,28
1889	1869	37,206	1,454	39,1	17,321	8,39
1890	1870	38,623	1,895	49,1	17,842	10,62
1891	1871	41,309	2,514	60,9	23,301	10,79
1892	1872	40,106	2,716	67,7	25,167	10,79
1893	1873	40,724	2,462	60,5	22,298	11,04
1894	1874	40,073	522	13,0	5,520	9,46
1895	1875	43,104	1,140	26,4	8,575	13,29
1896	1876	44,042	1,252	28,4	9,606	13,03
1897	1877	45,955	737	16,0	6,426	11,47
1898	1878	45,038	695	15,4	6,179	11,25
1899	1879	47,517	925	19,5	7,764	11,91
1900	1880	46,106	1,238	26,9	10,445	11,85
1901	1881	46,238	1,923	41,6	13,591	14,15
1902	1882	46,379	3,126	67,4	22,093	14,15
1903	1883	45,564	2,547	55,9	22,893	11,18
1904	1884	46,718	1,316	28,2	10,833	12,15
1905	1885	47,242	1,723	36,5	13,423	12,83
1906	1886	48,330	1,849	38,3	13,752	13,45
1907	1887	48,709	1,828	37,5	12,815	14,26

Högsta absoluta antalet manliga utvandrare inom den ifrågavarande gruppen nåddes, enligt hvad tabellen visade, år 1887, då i det närmaste

4,000 män af denna klass öfvergåfvo fäderneslandet, hvilket motsvarade nära nog en tiondedel af alla män, som under året tillhörde denna ålder. Från en dylik utomordentlig folkförlust, som den gången otvifvelaktigt stod i samband med den nyss förut beslutade utsträckningen af värnplikten i vårt land, hade vi sedan dess varit befriade.

Under 1902 — alltså året efter det att den nu gällande värnpliktslagen antagits — hade antalet hithörande utvandrare uppgått till 3,126, d. v. s. det högsta antalet näst 1887 års, men hade under de följande åren varit lägre; år 1907 utgjorde det 1,828. Naturligtvis tillkomme här ytterligare de utvandrare, som undandragit sig anteckning; med afseende härå borde emellertid ihågkommas, att, då Kungl. Maj:ts tillstånd ej erfordrades för emigration under året före värnpliktens inträdande, funnes ej anledning att antaga, det någon större oredovisad utflyttning då ägde rum.

Jämfördes vidare antalet af män, som utvandrat under året närmast före inträdandet af deras värnplikt, med hela antalet manliga utvandrare, uppkomme de tal, som meddelats i sista kolumnen af närmast föregående tabell. Detta procenttal vore för år 1907 icke mindre än 14,26 eller det högsta, som förekommit; det förutvarande maximum, 14,15 %, komme på åren 1901 och 1902, d. v. s. på tidpunkten för och strax efter den nya härordningens antagande.

Af de siffror, de sakkunniga i det föregående återgifvit, torde framgå dels att den för vårt lands utveckling och förkofran så menliga emigrationen fortfarande vore af en hotande omfattning, ehuru väl netoutvandringen under några af de senaste åren varit mindre än förut, dels att föreställningen om de bördor och besvär, värnpliktens fullgörande skulle medföra, beklagligen varit och vore en bidragande orsak till stegringen af denna folkrörelse.

Botemedel.

När det gäller att råda bot på de sorgliga förhållanden, som de statistiska uppgifterna sålunda ådagalägga, kan man tydligtvis tänka sig två sätt: antingen att söka tillbakahålla emigrationen eller befordra immigrationen.

Uti inskrifningsförordningen § 138 mom. 1 stadgas, att värnpliktig, som icke blifvit till landstormen öfverförd eller från värnpliktens fullgörande frikallad och som önskar erhålla tillstånd att afflytta från riket, skall ingifva till Kungl. Maj:t ställd ansökan i ämnet, åtföljd af prästbetyg äfvensom af uppgift å de medel, öfver hvilka sökanden för verk-

ställande af utflyttningen förfogar, samt af de andra handlingar, som han till stöd för ansökningen vill åberopa.

Ett mycket stort antal sådana ansökningar plägar till Kungl. Maj:ts ingifvas. Efterföljande tabell är ägnad att belysa deras frekvens under de sista sju åren.

Uppgift å värnpliktiga, hvilka under nedannämnda år på landtförsvarsdepartementets föredragning erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att ur riket afflytta:

1901.....	4,604 st.
1902.....	6,869 »
1903.....	7,016 »
1904.....	2,243 »
1905.....	3,476 »
1906.....	3,287 »
1907.....	2,943 »

Dessa värnpliktiga hafva nästan utan undantag fullgjort den dem under fredsförhållanden åliggande värnpliktstjänstgöring. Ty endast under denna förutsättning plägar utvandringstillstånd meddelas, men om förutsättningen föreligger, meddelas å andra sidan sådant tillstånd utan svårigheter.

Ett nära till hands liggande sätt att tillbakahålla emigrationen vore att skärpa villkoren för erhållande af utvandringstillstånd. Men detta ändamål skulle naturligtvis också kunna vinnas därigenom att man fordrade utvandringstillstånd för tidigare åldersklasser än nu är fallet och beträffande dessa vidhölle den praxis, som nu iakttages i fråga om dem, som icke fullgjort sin fredstjänstgöring.

Skärpning af villkoren för utvandringstillstånds erhållande.

Ett skärpande af villkoren för utvandringstillstånd vilja emellertid icke bägge de sakkunniga förorda. Sedan i betänkandet uppgifvits, att enligt gällande praxis sådant tillstånd i allmänhet ej vägras den, som fullgjort sin tjänstgöring i beväringen och uppfyllt de uti inskrifningsförordningen föreskrifna, jämförelsevis obetydliga formaliteterna, anför visserligen bägge de sakkunniga, att en sådan person undandrager sig sin tjänsteplikt i händelse af mobilisering och att staten för sitt försvar

beröfvas frukterna af det arbete och den kostnad, som nedlagts på hans militära utbildning. Men endast en af de sakkunniga, *öfverste Hasselrot*, har ansett det angeläget, att föreskrifterna i detta hänseende skärpas, så att tillstånd att utflytta för värnpliktig, som tillhör beväringen, endast må beviljas efter noggrann pröfning och på synnerligen ömmande skäl, såsom då värnpliktig vid utflyttningen åtföljer sina föräldrar eller, i händelse dessa äro döda, målsman eller annan därmed jämförlig person. För vinnande af det med skärpningen afsedda mål, har *öfverste Hasselrot* ansett, att därjämte borde erfordras, dels att de handlingar, som den värnpliktige till stöd för ansökning om utvandringstillstånd åberopar, varda vederbörligen styrkta af statens eller kommunens tjänsteman eller annan trovärdig person, dels att vederbörande rullförings- eller sjöruddföringsområdesbefälhafvare i det yttrande, som han bilägger ansökningshandlingen, meddelar upplysning icke blott om den tjänstgöring, som den värnpliktige fullgjort, utan äfven om sådana omständigheter i öfrigt, som kunna anses inverka på ärendets bedömande.

Med *öfverste Hasselrot* hafva instämt *chefen för Första arméfördelningen* jämte *chefen för Marinstaben*; och äfven *chefen för Fjärde arméfördelningen* har ansett, att sådant nådigt tillstånd bör beviljas endast efter noggrann pröfning och på synnerligen ömmande skäl, men dock förklarar sådan skärpning nödvändig blott under förutsättning, att den värnpliktige icke redan fullgjort den föreskrifna fredstjänstgöringen.

Med anledning af hvad *chefen för Fjärde arméfördelningen* sålunda anført anser jag mig böra erinra, att under den af honom angifna förutsättning blifver enligt nu gällande praxis utvandringstillstånd i allmänhet nekadt. Hvad däremot angår förslaget att äfven beträffande dem, som fullgjort sin fredstjänstgöring, skärpa villkoren för utvandringstillstånds erhållande synes mig detta förslag — äfven om utredningen angående detsamma vore fullständigare än nu är fallet — dock till själfva sin princip vara af den beskaffenhet, att det icke bör realiseras, innan man försökt andra utvägar. Härtill kommer, att en ingående pröfning af alla inkommande utflyttningsansökningar skulle oskäligt öka regeringens arbetsbörd, men att man, med hänsyn till att den underdåniga ansökningen bifogade handlingar kunna vara mera eller mindre upplysande, ändock icke har någon säkerhet för att beslutet blir in casu riktigt. Jag anser mig därför icke kunna tillråda bestämmelser i den af *öfverste Hasselrot* antydda riktning.

Departements-
chefens
yttrande.

Att fordra utvandringstillstånd för tidigare åldersklasser än nu.

Beträffande härefter förslaget att utsträcka erforderligheten af tillstånd för utvandringen till att omfatta äfven tidigare klasser än nu är fallet, anföres i de sakkunnigas betänkande, att den s. k. *generalskommissionens delegerade* ifrågasatt, att det nuvarande stadgandet i § 138 inskrifningsförordningen skulle utsträckas att gälla äfven *ynglingar i åldern 18—20 år*, för hvilket ändamål dock fordrades sådan ändring af värnpliktslagen, att värnplikten för svensk man inträdde redan från och med det kalenderår, under hvilket han fyllde aderton år, utan att detta förutsatte ändring af tidpunkten för inskrifningen och för den första tjänstgöringens början. Men då generalskommissionen icke ansett sig böra förorda en sådan ändring af värnpliktslagen, inskränkte sig de delegerade till att föreslå en föreskrift därom, att yngling, som afflyttat från riket i åldern 18—20 år, finge åtnjuta medgifna lindringar i sin värnpliktstjänstgöring endast i det fall, att han i föreskrifven ordning sökt och erhållit tillstånd att utflytta. Af Konungen lämnadt tillstånd att utflytta skulle sålunda för värnpliktig, hvilken tillhörde beväringen, utgöra villkor för själfva utflyttningen, men för yngling i åldern 18—20 år däremot endast för att efter en eventuell återinflyttning till riket komma i åtnjutande af stadgade lindringar i fullgörandet af värnpliktstjänstgöringen i fredstid.

En sådan utsträckning af bestämmelserna om sökandet af nådigt tillstånd till utvandring vore enligt de *sakkunnigas* åsikt visserligen i och för sig en naturlig konsekvens af den nuvarande lagstiftningen i ämnet.

Men å andra sidan skulle denna utsträckning af ifrågavarande bestämmelser i praktiken efter all sannolikhet blott leda därtill, att ynglingarna desto tidigare lämnade fosterlandet, eller att de, efter att i åldern 18—20 år hafva *utan* nådigt tillstånd utvandrat, funne den under sådana omständigheter dem beröfvade möjligheten att, vid återkomsten till fosterlandet före utgången af deras värnpliktstid, åtnjuta någon lindring i värnpliktstjänstgöringen så afskräckande, att de hällre stannade kvar i det främmande landet. I förra fallet komme den emigrationsvåg, som nu, enligt statistiken, förer så många 20-åringar med sig, i stället att omfatta ynglingar af 16—17 års ålder, hvarigenom landet ginge miste om den arbetsprodukt, dessa ynglingar, jämlikt nuvarande bestämmelser, under 3—4 års fortsatt vistelse i landet kunde tillföra detsamma. Att detta icke vore någon nationalekonomisk vinst vore ju påtagligt, och någon fördel för försvaret skulle det i praktiken nog heller icke visa

sig innebära, då 16- eller 17-åringar, en gång utflyttade, säkerligen i allmänhet skulle stanna kvar så länge i det främmande landet, att de vid en eventuell reimmigration komme i åtnjutande af befrielse från värnpliktstjänstgöringen under fredstid.

Af dessa skäl kunde de sakkunniga för sin del icke förorda den af generalskommissionens delegerade föreslagna utsträckningen af skyldigheten att söka nådigt utvandringstillstånd, ehvad denna utsträckning skulle grundas på ett framflyttande af tiden för värnpliktens inträdande eller icke.

Chefen för Fjärde arméfördelningen har emellertid förklarat sig för den mening, som den s. k. generalskommissionens delegerade i detta afseende yttrat. Bestämmelser i syfte att försvåra utflyttning af yngling i åldersåren närmast före tiden för inskrifningsskyldighetens fullgörande vore, enligt nämnde chefs åsikt, af så stor vikt, att han eventuellt icke tvekade föreslå dels sådan ändring i värnpliktslagen, att värnplikten inträdde från och med det kalenderår, under hvilket ynglingen fyllde 18 år, oaktadt det nuvarande inskrifningsåret bibehölles såsom sådant, dels ock lagbestämmelse om att yngling i åldern 18—20 år blefve skyldig söka Kungl. Maj:ts tillstånd för utvandring. *Chefen för Fjärde arméfördelningen* föreställer sig nämligen, att en sådan lag icke skulle i vårt land medföra större fara för immigrationens motverkande än i alla de land, där den redan längesedan vore införd. Det torde endast varit önskan att undvika ytterligare rubbning i värnpliktslagen och af denna beroende författningar, som föranledt generalskommissionens delegerade att föreslå den af densamma angifna utvägen.

Chefen för Marinstaben har anført, att den högre utvandringsfrekvensen för åldrarna 15—25 år (53,37 procent af hela utvandringen), hvilken fördelade sig ungefär lika på de båda grupperna 15—20 och 20—25 år och med icke mindre än en fjärdedel fölle på 20-års åldern, tydligt utvisade, att möjlighet till reglerande af utvandringen, äfven beträffande ynglingar under 21 års ålder, vore en synnerligen viktig angelägenhet. De sakkunnigas farhågor för att emigranter, efter att i åldern 18—20 år hafva utan nådigt tillstånd utvandrat, skulle finna den dem under sådana omständigheter beröfvade möjligheten att vid återkomsten till fosterlandet före utgången af deras värnpliktstid åtnjuta befrielse från värnpliktstjänstgöringen i fredstid så afskräckande, att de hällre stannade kvar i det främmande landet, syntes möjligen hafva ett visst fog för sig. Stipulerade nämligen lagen ej *skyldighet* äfven för 18—20-åringar att söka utvandringstillstånd, torde sådant på grund af okunnighet, tröghet och ovilja mot formaliteter mera sällan komma att efterfrågas,

äfvén om det ifrågavarande tillståndet skulle för utvandrarén kunna medföra en framtida fördel. Återkomsten till fäderneslandet torde dessutom i allmänhet te sig så pass oviss för utvandrarén, att denne icke före afresan besvårade sig med annat, än hvad som i och för utvandringen direkt erfordrades. Det förefölle då icke otroligt, att i 18—20 års åldern varande utan tillstånd utflyttade emigranter, hvilka önskade återvända till fäderneslandet vid tid, då de skulle kunnat erhålla befrielse från värnpliktsöfningarna, därest de icke saknat nyssnämnda tillstånd, vid dylikt förhållande skulle finna den väntande tjänstgöringen mera afskräckande, än om möjlighet till befrielse därifrån hvarken kunde hafva stått dem eller andra öppen. Införandet af en lagbestämmelse, att den som vid 18 å 20 års ålder utvandrat *med* tillstånd skulle under vissa betingelser vid återkomsten till riket befrias från fredstjänstgöring, ehuru anskaffandet af ifrågavarande tillstånd icke varit obligatoriskt, torde icke alls bidraga till att förebygga utflyttning och endast föga uppmuntra till återinflyttning, ja i många fall rent af motverka en sådan. Därest en äfvén till 18—20-åringar utsträckt kontroll öfver utflyttningen vore behöflig, hvilket chefen för Marinstaben obetingadt ansåge vara fallet, borde denna kontroll alltså åvagabringas på så sätt, att utflyttningstillstånd *obligatoriskt* fordrades äfvén för dessa åldrar. Den väg, som borde beträdas för att möjliggöra en dylik fordran, vore uppenbarligen ett utsträckande af värnpliktsåldern till att omfatta också 18:e till 20:e åren. Först härigenom kunde genom lag påbjudas sökande af tillstånd att vid sådan ålder få ur riket afflytta. Gent emot de sakkunnigas farhågor för att en dylik åtgärd, samtidigt med att den lade hinder i vägen för den fria utvandringen af 20-åringar, skulle framkalla en motsvarande ökning i utvandringen af 16—17 åringar, gjorde chefen för Marinstaben gällande en annan mening. Enligt hans tanke föreföll det ganska osannolikt, att ynglingar på 16 å 17 år i lika stor utsträckning som ynglingar på 20 år skulle besluta sig för att *på egen hand* emigrera; skillnaden emellan betingelserna för emigration vid hvardera af dessa åldrar torde vara uppenbar. Obenägenheten för militärtjänst torde nämligen vid 16 å 17 års ålder utan tvifvel vara mindre än vid 20 år, och tiden för tjänstgöringens fullgörande tedde sig vid förstnämnda ålder ännu ganska aflägsen. Chefen för Marinstaben föreställde sig därför, att erfarenheten komme att jäfva antagandet, att värnpliktens inträdande vid 18 års ålder skulle medföra lika stark men tidigare utvandring under åldersperioden 15—20 år. Tvärtom förefölle det chefen för Marinstaben mycket sannolikt, att sänkningen af värnpliktsåldern jämsides med iakttagande af större sparsamhet vid beviljande af utflyttningstillstånd skulle komma

att högst väsentligt inskränka emigrationen, enär blott ett fåtal ynglingar torde förfoga öfver sådana resurser, att de kunde, oberoende af utvandringsagenter och därmed följande kontroll, lämna riket. Icke heller torde 15- å 17-åringen lika lätt kunna bereda sig utkomst i ett land som en 18- å 20-åring. Därest värnplikten inträdde vid 18 års ålder, i hvilket fall den värnpliktige borde till och med det 20:e året räknas till landstormen, erhöle landets försvarskrafter en välbehöflig kompenstation för den åderlåtning, som komme att förorsakas af medgifvandet angående befrielse för reimmigranter, hvilket förhållande ej heller borde förbises. Därest värnpliktsålderns sänkande vore bevisligen nödvändig, om reimmigrationen utan risk skulle kunna på ett verkligen effektivt sätt underlättas, och ofvanstående slutledning angående den lägre värnpliktsålderns inverkan på emigrationen riktiga, syntes någon gensaga emot vidtagandet af denna åtgärd icke skäligen kunna inläggas. Chefen för Marinstaben vågade äfven påstå, att detta sätt att »kunna afvärja den faran, att utvandringen skulle stimuleras af unga män, som vilja undandraga sig värnpliktsöfningarna», blefve ojämförligt mycket verksammare än den af de sakkunniga förordade pröfningen vid återinflyttningen, allt dock under förutsättning att utflyttningen verkligen komme att regleras. På grund af det ofvan anförda förordade chefen för Marinstaben, att, därest beslut fattades om befrielse under vissa villkor för återinflyttande svenska män, i samband därmed måtte blifva stadgadt, att värnpliktens inträdande skulle äga rum vid 18 års ålder, hvarvid dock nu gällande bestämmelser angående inskrifning och tjänstgöring borde kvarstå orubbade.

Hvad först angår den ifrågasatta bestämmelsen, att värnplikten skulle inträda redan vid 18 år, synes mig en sådan bestämmelse, hvarigenom ju en yngling redan innan sitt 21 år skulle blifva skyldig deltaga i landets försvar, kunna blifva föremål för betänkligheter ur mer än en synpunkt. Först och främst torde det väl i allmänhet kunna anses, att ynglingens kroppsliga utveckling vid så unga år ännu icke vunnit den styrka och stadga, att han kan uthärda ett krigs ansträngningar. Och då inskrifning och öfning, trots värnpliktens framskjutande, skulle alltjämt äga rum vid samma år som nu, skulle detta vidare i händelse af krig hafva till följd, dels att man saknade längder och förteckningar öfver denna yngsta, till värnplikt skyldiga personal, dels ock att samma personal nödgades deltaga i krigföring utan att i minsta mån hafva fått åtnjuta den öfning därtill, som i såväl den enskildes som statens intresse anses nödvändig. Slutligen har det i vårt land allt mer blifvit vana att anse värnplikten såsom en ekvivalent för vinnande af

Departements-
chefens
yttrande.

medborgerliga rättigheter; och det torde därför för närvarande vara olämpligt att låta medborgarens skyldigheter inträda åtskilliga år tidigare än hans rättigheter.

Mera fog synes det mig finnas för en bestämmelse sådan som den af generalskommissionens delegerade föreslagna, att yngling, som aflyttat från riket i åldern 18—20 år, finge åtnjuta lindring i värnplikts-tjänstgöringen endast under villkor, att han i föreskrifven ordning sökt och vunnit tillstånd att utflytta. Då ynglingar af 16 à 17 års ålder tydligtvis hafva betydligt svårare än de några år äldre att slå sig fram i det främmande landet, är jag nämligen icke öfvertygad om att, såsom de sakkunniga beräknat, en dylik bestämmelse skulle verka stimulerande på utvandningen af ynglingar i 16 och 17 års åldern. Däremot lär det vara svårt att jäfva de sakkunnigas antagande, att en bestämmelse i nu antydd riktning skulle förmå den, som i 18—20 års åldern utvandrat utan nådigt tillstånd, att kvarstanna i det främmande landet hellre än att resa hem och underkasta sig tjänstgöring.

Jag kommer således till det resultat, att det icke är lämpligt att genom nya lagbestämmelser söka förhindra emigrationen. Det återstår då det botemedel, som ligger i att befordra immigrationen, d. v. s. att verka för utvandrares återinflyttning till det gamla hemlandet. Detta skulle ske genom eftergift i den återinvandrare nu i allmänhet åliggande tjänstgöringsskyldigheten vid krigsmakten.

Gynnande af reimmigrationen.

Till utredning af frågan huruvida sådan tjänstgöring kan anses verka hindrande på återinvandringen anför de *sakkunniga* i sitt betänkande, att om också värnpliktsöfningarnas fullgörande icke behöfde kännas såsom en börda för ynglingar i deras spänstigaste ålder, blefve det gifvetvis detta för män, som hunnit in i trettioårsåldern och i regeln vore familjefäder. Det vore ju också, oafsedt förlusten af tid och pengar, ganska förklarligt, att det skulle kännas besvärande för t. ex. en 35-åring att under en längre tids fredstjänstgöring stickas in i ledet bland en mängd 21—22-åringar. Erfarenheten visade, att en svensk-amerikan, som kommit hem för att stanna i Sverige, i allmänhet genast begåfve sig bort igen, så snart han blefve påmint om skyldigheten att fullgöra sin värnplikt och den amerikanska medborgarrätten icke längre skyddade honom. Det torde under sådana förhållanden få anses obestridligt, att samhällets anspråk i fråga om värnpliktens fullgörande icke borde gå

längre än, som vore förenligt med andra samhällsintressen af enahanda betydelse.

De sakkunniga hafva äfven behandlat frågan, huruvida det från försvarets synpunkt är *möjligt* och *lämpligt* att ändra bestämmelserna angående återinvandrades tjänstgöringsskyldighet, så att denna minskas eller alldeles upphör. De anse härvid det icke vara betydelselöst, att medelålders män tvingas att fullgöra värnpliktsöfningarna. Äfven om den värnpliktige lämnat beväringens första uppbåd och sålunda icke längre toges i anspråk för fälthärens mobilisering, återstode dock för honom tjänsteplikten i beväringens andra uppbåd samt i landstormen. Och såsom chefen för Generalstaben i sin ofvan refererade underdåniga skrifvelse framhållit, skulle ett antagande af den befrielse från värnpliktens fullgörande, som Riksdagen alternativt ifrågasatt för reimmigranter, komma att förorsaka motsvarande minskning i tillgången på utbildad personal ej blott i de äldre uppbåden utan äfven, om befrielseåldern sattes så lågt som 26 år, i det yngsta uppbådet.

Men att en person, som hunnit stifta familj och etablera en själfständig näringsverksamhet, skulle — därest han genom vistelse i främmande land förhindrats fullgöra sin värnplikt — vara underkastad full värnpliktstjänstgöring, när helst han före öfverskridna 40 år återvände till hemlandet, det torde i allt fall samhällets behof af försvarskraft icke påfordra. Dessutom kunde ju försvaret icke vinna något på, att många, som eljest icke skulle tvekat att vända tillbaka till hemlandet, inför utsikten att inkallas till en längre tids vapenöfning, antingen helt och hållet afhölle sig från att hit återvända eller ock uppsköto återkomsten, till dess att något värnpliktskraf ej längre kunde möta dem härstädes.

Omfånget af den eftergift, som bör tillkomma reimmigranter.

När det är fråga om att genom eftergift i återinvandrades tjänstgöringsskyldighet vid krigsmakten befordra reimmigrationen, gäller det emellertid att träffa sådana åtgärder, som å ena sidan blifva effektiva för det ändamål, man önskar nå, men å andra sidan också garantera mot missbruk. Att denna eftergift skulle omfatta annat och mera än tjänstgöringen i fredstid synes icke kunna ifrågasättas. Däremot återstår att afgöra, om eftergiften skall bestå i *befrielse* helt och hållet från

de för fredstid bestämda värnpliktsöfningarna eller blott *lindring* däri. *Riksdagen* har i sin skrifvelse alternativt ifrågasatt det ena eller det andra. Men i det utlåtande angående denna skrifvelse, som *chefen för Generalstaben* afgifvit, har denne ansett, att den lindring i fråga om värnpliktens fullgörande, som i Riksdagens skrifvelse alternativt ifrågasattes, ej gärna kunde omfatta annat än frikallelse från tjänstgöring i fredstid.

I den sistnämnda meningen vilja de *sakkunniga* för sin del instämna, ty det syntes dem å ena sidan principiellt oriktigt, att staten icke tillsäge, att den värnpliktige komme i åtnjutande af hela den för krigstjänstgöring nödvändiga, knappt tillmätta fredsutbildningen, och å den andra sidan, då afprutning på rekrytutbildningen ej gärna kunde ifrågasättas, föga lönande och således för den förevarande angelägenheten föga betydande, om befrielse från någon repetitionsöfning i enstaka fall kunde medgifvas. Slutligen vore det att införa ett för den nuvarande värnpliktslagen främmande och till sina konsekvenser säkert ej lyckligt begrepp att medgifva »befrielse från viss del» af den stadgade tjänstgöringen.

Fasthölle man alltså, att den ifrågavarande eftergiften borde afse frikallelse från och icke blott lindring i värnpliktens fullgörande, vore de sakkunniga vidare ense med *chefen för Generalstaben* därom, att frikallelsen borde gälla endast för *fredstid* samt för de öfningar, som jämlikt § 27 värnpliktslagen äro stadgade för *beväringen*. Reimmigranten komme följaktligen i sådana fall, som här afsåges, att likställas med den, som erhållit uppskof med inskrifning så länge, att han, enligt bestämmelsen i värnpliktslagen § 16 mom. 3, »frikallas från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid».

Kommendanten i Boden har emellertid ansett det icke vara förebragt afgörande skäl för att den af Riksdagen ifrågasatta »lindringen» icke skulle kunna omfatta annat än »frikallelse» från tjänstgöring i fredstid. Hvad de sakkunniga i detta afseende yttrat i sitt betänkande kunde nämligen knappast sägas vara öfvertygande. Frågan om lindringen vore, ville det synas, icke behandlad på ett så uttömmande sätt som hade varit önskvärdt, för att svaret på Riksdagens i ämnet aflåtna skrifvelse skulle kunna betecknas såsom fullständigt.

Chefen för Sjätte arméfördelningen har ansett sig icke kunna vare sig ur rättvisans eller ur militär synpunkt förorda fullständig befrielse för återinvandrare från värnpliktens fullgörande i fredstid. Att en 28-årig eller äldre man, som återinflyttat, befriades från den tjänstgörings-skyldighet, som enligt § 27 värnpliktslagen åligger inskrifven värn-

pliktig, d. v. s. för närvarande från 240 eller 365 dagars öfning i första uppbådet, syntes bemälda chef vara lämpligt, men att en sådan person, därför att han varit utvandrare i minst 8 år, skulle befrias äfven från den mönstringsskyldighet, som enligt § 32 i nämnda lag tillkommer beväringssman, eller från eventuellt anbefalld mobiliseringsöfning eller kortare tjänstgöring för andra uppbådet, syntes vara att allt för mycket gynna immigranten framför en bofast svensk värnpliktig man. Alla de militära skyldigheter, som låge bakom tidpunkten för återinvandringen, borde saklöst kunna efterskänkas, men däremot borde immigranten, efter återkomsten eller återförvärfvandet af svensk medborgarrätt, fullständigt likställas i värnpliktshänseende med öfriga svenska män, tillhörande samma åldersklass. Detta fordrade rättvisan. Och ur militär synpunkt vore det mycket oegentligt, om ett eller annat tusental immigranter icke skulle återfinnas uti de militära rullorna och sålunda ej kunna inkallas till tjänstgöring ens i krig, när hvarje värnpliktig man i öfrigt toges i anspråk. Enligt denna åsikt fordrade konsekvensen, att hvarje återinvandrare efter inskrifning inträdde i lika militära skyldigheter som öfriga jämnställda inom hans åldersklass. Därvid förbisågs emellertid ingalunda, att flertalet af immigranter ej skulle kunna fylla en plats i ledet, då de ej fullgjort de grundläggande öfningarna, men krigsmakten hade både i fred och krig behof af arbetsafdelningar samt i olika yrken kunniga män, hvadan ingen i onödan borde befrias från värnplikt. I enlighet därmed förordade chefen för Sjätte arméfördelningen, att de sakkunnigas förslag måtte ändras sålunda, att en immigrant befriades från de skyldigheter, han försuttit under sin bortovaro, men ålades värnplikt efter hemkomsten i likhet med den för hans åldersklass gällande.

Jag tillåter mig först och främst att rätta en missuppfattning, som kommer tillsynes i chefens för Sjätte arméfördelningen anförande. Om reimmigranten finge åtnjuta befrielse från värnpliktens fullgörande i fredstid, skulle han enligt nämnde chefs åsikt icke återfinnas i de militära rullorna. Men i dessa rullor komme ju reimmigranten att införas genom inskrifningen. Och de sakkunniga hafva säkerligen icke menat annat, än att reimmigranten skulle undergå vederbörlig inskrifning, ty de hafva ju icke föreslagit någon ändring i § 5 mom. 3 värnpliktslagen.

Skedde icke någon annan eftergift i reimmigrantens värnplikt än att han befriades från den tjänstgöring, som ålegat honom under tidigare år än det tjuguattonde, så skulle värnpliktens fullgörande medföra skyldighet för honom: i *krigstid* att gå ut med beväringens andra uppbåd och i *fredstid* dels att iakttaga bestämmelserna angående mönstring,

Departements-
chefens
yttrande.

dels ock att deltaga i försöksmobilisering, därest sådan påbjödes. Där-
emot skulle han icke enligt gällande lag vara skyldig undergå någon
»kortare tjänstgöring för andra uppådet». Hvad nu först reimmigran-
tens tjänstgöring i krigstid angår, synes det mig med hänsyn till hans
bristande krigsutbildning hvarken rättvist eller fördelaktigt att använda
honom annorledes än i yttersta nödfall, i försvaret för den egna hem-
bygden. Chefen för Sjätte arméfördelningen vill heller icke anse det
vara någon fördel att hafva reimmigranten med i ledet, men förmenar
honom kunna vara till nytta såsom arbetare eller yrkesman. Dock
äfvén i dessa stycken har det ju ansetts af betydelse att om möjligt
bibringa den härför lämpade särskild utbildning, anpassad efter krigets
och krigsväsendets säregna förhållanden. Det skulle därför enligt min
mening vara att *icke* jämnställa reimmigranten med öfriga värnpliktiga,
om man tvunge honom att utan sådan utbildning tjäna såsom arbetare
eller yrkesman vid hären i krigstid, fjärran från hus och hem.

Men anser man, att för reimmigranten icke bör under krigstid
ifrågakomma annan tjänstgöring än vid landstormen till hembygdens
försvar, så lärer det icke finnas något skäl att pålägga honom sådana
skyldigheter, som icke påhvila landstormsmännen. Det lär därför vara
onödigt att af honom fordra mönstring eller deltagande i försöksmobili-
sering.

Villkoren för att reimmigranterna må åtnjuta eftergift.

Beträffande här efter de *villkor*, under hvilka återinvandrare skulle
få åtnjuta den föreslagna eftergiften i sin värnpliktstjänstgöring, så torde
det till en början få anses själfklart, såsom äfvén de sakkunniga anført,
att den som afflyttat i strid med gällande författningar om utvandringen
ur riket, icke kan göra anspråk på någon eftergift. Å andra sidan lär
det icke heller vara tvifvel underkastadt, att, på sätt Riksdagen anført,
eftergiften bör tillgodokomma återinvandraren, oafsedt om han i det
främmande landet förvärfvat medborgarrätt eller ej. Genom det förut
refererade förtydligandet af inskrifningsförordningens 29 § 3 mom.
skulle också blifva fastslaget, att i detta lagrum innefattade bestämmel-
ser icke afse återinvandrare, som i det främmande landet förvärfvat med-
borgarrätt, hvadan sådan invandrare blifver likställd med de öfriga.

Skall utvandringen hafva skett till främmande världsdel?

Såsom jag redan anført har *Riksdagen* i sin skrifvelse ifrågasatt,
att den omordade befrielsen (eller lindringen) skulle komma den åter-

vändande värnpliktige till godo, oberoende af i hvilket främmande land han än vistats. Häremot har *chefen för Generalstab*en gjort gällande, att befrielsen borde gälla endast för dem, hvilka återinflyttade från *främmande världsdel*.

Härom anföres i de *sakkunnigas* betänkande, att enligt hvad utredningen gäfvade vid handen vore det egentligen blott emigrationen till främmande världsdelar, som vore af den omfattning och i det ogynnsamma förhållande till immigrationen, att någon afsevärdare folkförlust för vårt land därigenom uppstode. Praktiskt taget gällde vår folkförlust numera nästan uteslutande Amerikas förenta stater. Folkbytet med samtliga europeiska länder medförde, åtminstone kvantitativt, ingen slutlig förlust för oss under nuvarande förhållanden. Det syntes därför icke föreligga något behof att utsträcka den här omskrifna befrielsen i värnpliktshänseende till reimmigranterna från länder inom vår egen världsdel, och detta så mycket mindre som Sveriges folkbyte med länder inom Europa hufvudsakligen ägde rum blott med dess grannländer. Men de, som utflyttat till dessa länder, kunde i allmänhet utan afsevärdt större olägenhet än många inom våra egna landamären boende värnpliktiga inställa sig för undergående af sin tjänstgöring. Och det skulle t. o. m. kunna ligga en farlig lockelse till utflyttning i syfte att undgå värnpliktens fullgörande, om våra grannländer hörde till dem, från hvilka ett återvändande till Sverige medförde lättnader för den värnpliktige. Särskildt komme den redan nu afsevärda emigrationen till Danmark därigenom säkerligen att stimuleras.

På grund häraf torde det vara skäl uti att begränsa den omordade befrielsen från värnpliktstjänstgöring under fredstid till sådana svenskfödda män, som hit återinflyttade ifrån »land inom främmande världsdel». Därmed kunde också i praktiken vinnas det syftsmål, Riksdagen i förevarande hänseende uppställt, utan att utvandringen samtidigt behöfde uppmuntras.

Chefen för Tredje arméfördelningen har i sitt utlåtande förmenat, att äfven återinflyttningen borde ske från främmande världsdel eller att vistelsen i främmande världsdel skall hafva ägt rum under viss bestämd tid.

Chefen för Marinstaben har anført, att med afflyttning här torde afses uttagande af flyttningsbetyg och därpå följande afresa från riket, hvilket nog vore den vanligast förekommande form, under hvilken personer, som hade sin verksamhet i land, utvandrade, hvaremot så icke torde vara fallet med sjöfarande. Fullt ut lika stor vikt syntes böra tillmätas återbördandet åt fäderneslandet af dess sjöfarande som af dess

öfriga söner. Att ett oerhördt stort antal svenska sjömän vid unga år öfvergåfve den svenska sjöfarten för den utländska och att sedermera många af dem, då de önskade återvända hem, afskräcktes därifrån på grund af väntande böter eller straff och därpå följande tjänstgöring, vore ett allmänt känt faktum. Flertalet af från värnpliktens fullgörande uteblifna sjömän torde icke uttaga flyttningsbetyg utan börja med att mönstra på utlänskt fartyg — i svensk eller utrikes hamn — och sedan fortsätta i utländsk fart, hvarefter de ej vidare reflekterade öfver eller iakttog sina medborgerliga skyldigheter. Hade sådana värnpliktiga oafbrutet i flera år varit från fäderneslandet frånvarande, funnes enligt chefens för Marinstaben mening all anledning att likställa dem med *till främmande världsdel afflyttade*.

Departements-
chefens
yttrande.

I hvad chefen för Marinstaben sålunda anfört kan jag emellertid ingalunda instämma. Utvandraren, som lämnar sitt fädernesland, gör i allmänhet detta för att söka ett nytt hem i annat land, det är en fullständig omkastning i hans lif och det är psykologiskt förklarligt, om han allt svagare och svagare känner skyldigheterna till sina faders land. Småningom utträngas de kanske af skyldigheterna till hans nya hemland. Helt annat är förhållandet med sjömannen, som mönstrar på ett utländskt fartyg. Detta bildar i allmänhet icke för honom någon epok i hans lif, han förvärfvar icke något nytt fädernesland, som lägger beslag på honom för egen del. Hans hem är alltjämt i Sverige. Om han undandraget sig sina skyldigheter till detta sitt hemland, synes han således icke kunna härför tillgodoräkna sig samma förmildrande omständigheter som t. ex. en amerikafarare. Å andra sidan synes icke heller hans återvändande i allmänhet hafva samma nationalekonomiska betydelse som amerikafararens.

De synpunkter, som jag nu framhållit såsom motiverande någon eftergift i värnpliktshänseende för återkomna utvandrare, göra mig också obenägen för de af chefen för Tredje arméfördelningen uppställda ytterligare villkor, hvilka därjämte äfven synas mig sakna afgörande betydelse för frågan om, huruvida sådan eftergift bör meddelas.

Tidsvillkoren.

Det är emellertid i synnerhet angående de ifrågasatta tidsvillkoren, som olika meningar yppats.

I detta hänseende erinra *de sakkunniga*, hurusom i Riksdagens skrif-

velse föreslagits såsom villkor, att den återkommande emigranten dels vistats under minst 8 på hvarandra följande år i främmande land, dels under det kalenderår, då han återkomme till fäderneslandet, fyller minst 26 år.

Hvad anginge bestämmelsen om minst 8 års frånvaro, syntes de sakkunniga häremot intet vara att anmärka. Från återinvandringens synpunkt vore det visserligen af intresse, att frånvaron sattes så kort som möjligt, enär erfarenheten visade, att några års vistelse i det främmande landet ofta nog vore alldeles tillräcklig, för att den svenske emigranten skulle hafva så att säga vuxit fast i de nya förhållandena, så att han sedan ej längre kände håg att återvända till fäderneslandet. Men å andra sidan skulle en allt för kort tidsbestämning lätt kunna verka stimulerande på utvandringen, i det mången skulle anse några få års vistelse i Amerika såsom ett lämpligt sätt att undkomma värnplikten. Den föreslagna tiden af 8 år syntes de sakkunniga vara tillräckligt lång för att i vanliga fall förebygga dylika beräkningar. Hvarje väsentlig *förlängning* åter skulle säkerligen i afsevärd mån minska de afsedda möjligheterna till återinvandring.

Beträffande den föreslagna åldersgränsen, eller att den återkomne skulle under kalenderåret för hemkomsten fylla minst 26 år, syntes ett sådant villkor ej fullt harmoniera med det nyss ifrågasatta om 8 års frånvaro. Enligt de sakkunnigas uppfattning skulle sistnämnda bestämmelse hellre böra förenas med det villkoret, att den återkomne fyllde minst 28 år under kalenderåret för hemkomsten. Under sådana förhållanden skulle nämligen vistelsen i hemlandet kunna utsträckas till 20 års ålder utan att därigenom möjligheten att vinna befrielse efter åtta års frånvaro sattes på spel. Tjuguårsåldern vore ju ock det sista åldersåret, under hvilket utvandringen icke erfordrade särskildt tillstånd, och därför äfven, såsom bekant, den ålder, vid hvilken den ojämförligt största utvandringen af unga män ägde rum. Genom att sätta gränsen för den eventuella befrielsen vid 26 år skulle möjligen i en del fall framkallas en utvandring vid 18 års ålder i stället för vid 20, hvilket ur nationalekonomisk synpunkt vore i hög grad ofördelaktigt.

En bestämmelse om 28 års ålder såsom villkor skulle innebära också den fördelen, att härigenom öfverensstämmelse vunnas med tiden för öfvergång från beväringens första till dess andra uppbåd, hvilken öfvergång åtminstone för närvarande infölle vid nämnda ålder.

Att fordra ända till 32 (eller till och med 35) lefnadsår såsom befrielsevillkor för reimmigrant — hvilket chefen för Generalstaben före-

slagit — skulle, enligt de sakkunnigas uppfattning, väsentligen neutralisera verkan af öfriga tilltänkta åtgärder i syfte att underlätta återinflyttningen af i värnpliktsåldern ännu varande svenskfödda män, hvilka icke fullgjort sin värnpliktstjänstgöring.

Den lämpligaste kombinationen syntes alltså de sakkunniga vara 8 års frånvaro och 28 års ålder vid hemkomsten.

I fråga om huru i ett speciellt fall dessa åtta år borde beräknas, kunde de sakkunniga icke fullt dela Riksdagens här ofvan återgifna åsikt. Enligt Riksdagens skrifvelse borde i dessa åtta år inräknas den tid, som vistelsen i riket måste fortvara, innan den medborgarrätt, som kunde vara förvärfvad i annat land, förlorats.

Med detta sista torde åsyftats, i främsta rummet, det förhållande, som ägde rum, på grund af konventionen den 26 maj 1869 mellan Sverige och Amerikas förenta stater, att en svensk undersåte, som blifvit naturaliserad såsom medborgare i förenta staterna men sedan återvände till Sverige, ansåges af förenta staternas regering hafva afstått från sitt amerikanska medborgarskap, därest han efter hemkomsten uppehölle sig minst två år i Sverige.

Inräknades, såsom Riksdagen föreslagit, för en person i ofvannämnda ställning de två årens hemmavaro såsom amerikansk medborgare i de åtta årens »frånvaro», skulle detta innebära, att en svensk, som förvärfvat amerikansk medborgarrätt, kunde redan vid 24 års ålder återvända till fäderneslandet (enligt Riksdagens tidsbegränsning; enligt den af de sakkunniga föreslagna begränsningen: vid 26 år), under det att en emigrant, som i fråga om medborgarskapet blifvit fosterlandet trogen, ej skulle kunna vända åter förr än vid 26 år (resp. 28 år). En sådan bestämmelse syntes dem icke lämplig. Att den såsom amerikansk medborgare hemkomne kunde under två år vistas i Sverige utan att blifva värnpliktig, vore en förmån, som icke kunde honom beröfvas; men detta hans företräde framför svenska medborgare syntes icke böra ytterligare ökas genom att nämnda två år inräknades uti den stipulerade minimi-tiden för frånvaron.

Med tanke på ofvannämnda fördel, som i och för sig tillkomme den främmande medborgaren framför den, som förblifvit svensk undersåte, syntes det vara som chefen för Generalstaben föreslagit, att den såsom amerikansk medborgare hemkomne först vid tre års högre ålder, än för svensk undersåte vore föreslaget, skulle kunna komma i åtnjutande af befrielse, — tillämpadt på de sakkunnigas förslag alltså först vid 31 års ålder. Gentemot en sådan bestämmelse ställde sig dock den svårigheten att en hemkommen emigrant, som blifvit amerikansk medborgare, häri

genom skulle, i vissa fall, förhindras att, äfven om han det önskade, genast förvärfva svenskt medborgarskap. Om han återvände t. ex. vid 28 års ålder och genast sökte att åter blifva svensk undersåte — hvilket enligt gällande praxis i vårt land syntes i ett sådant fall kunna inom ganska kort tid beviljas honom — så skulle hans värnplikt med detsamma inträda, och ingen möjlighet till befrielse längre förefinnas, enär han icke fyllt 31 år. Han skulle således mot sin vilja nödgas att förblifva främmande undersåte under mellanåren, hvilket icke från någon synpunkt torde vara önskvärdt.

I sitt utlåtande öfver de sakkunnigas förslag har *chefen för Generalstaben* förklarat sig icke kunna tillstyrka, att lefnadsåldern vid återinflyttningen nedsättes till 28 år. Eftersom återinvandraren kan vistas i riket längre tid än två år, innan värnpliktslagen kan på honom tillämpas, torde den vistelse i riket, som erfordras för återförvärfvande af svensk medborgarrätt, böra inräknas uti de 8 år, hvilka *chefen för Generalstaben* ansåge minst böra mellan afflyttningen och återinflyttningen förflyta, för att utvandrarerna skulle komma i åtnjutande af ifrågasatt befrielse. På denna grund ville bemälda chef tillstyrka hvad i betänkandet härutinnan föreslagits, men en följd häraf skulle emellertid blifva, att någon skillnad i bestämmelsen om åldern för återinvandrare, som förlorat och som behållit sitt svenska medborgarskap, icke borde ifrågakomma, hvarför *chefen för Generalstaben*, i enlighet med hvad han uti sin ofvannämnda skrifvelse uttalat, ansåge, att den återinflyttade borde fylla minst 35 år under det kalenderår, då återinflyttningen ägde rum.

Kommandanten i Boden har ifrågasatt, huruvida icke den återinflyttades minimiålder, 28 år, satts allt för lågt, hvarförutom minimitiden af 8 år mellan afflyttningen och återinflyttningen syntes lämplig endast under förutsättning att 27 § värnpliktslagen finge bibehålla sin nuvarande lydelse.

Chefen för Marinstaben, som enligt hvad jag förut refererat förordat åtgärder, afsedda att hämma utvandringen af dem, som ännu ej fyllt 20 år, har, under förutsättning af lagstiftning i denna riktning, förklarat sig anse minimiåldern för erhållande af befrielse böra sättas så lågt som möjligt, så vida återinvandringen i nämnvärd mån skulle kunna uppmuntras. Då utvandringen af 18—20-åringar varit synnerligen liflig, och denna åldersgrupp redan vid 26—28 års ålder lämnade bakom sig den af samtliga förslagsställare föreslagna minimitiden af 8 års frånvaro, vill bemälda chef såsom lämplig ålder, vid hvilken befrielse kunde inträda, föreslå 26 år. Det torde vid afgörandet af det lämpligaste åldersstrecket ej heller böra förbises, att hittintills i en del fall återinflyttande

svenskar på grund af nu gällande § 29 mom. 3 inskrifningsförordningen blifvit frikallade från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid. Det andra tidsvillkoret skulle enligt framställda förslag vara fordran på 8 års vistelse utom landet. Därest värnplikten komme att inträda vid 18 års ålder, hade alla före värnpliktsåldern utflyttade vid 26 års ålder tillbragt minst 8 år utrikes, hvarför åldersgränsen i detta fall syntes ensamt för sig vara villkor nog.

Departements-
chefens
yttrande.

För egen del kan jag ej värja mig från det intrycket, att de sakkunniga bestämt tiderna väl lågt. Chefen för Generalstaben har ansett betydligt högre ålder böra fordras och kommandanten i Boden har förmenat 28 år vara alltför ringa ålder. Härtill kommer, att såväl en af de sakkunniga som i allmänhet de militära myndigheter, hvilka lämnat de föreslagna tidsbestämmelserna utan anmärkning, hafva sökt förekomma eventuella skadliga följder af desamma genom att såsom motvikt fordra bestämmelser till emigrationens hämmande. Ser man på främmande länder, befinnes äfven, att endast Frankrike stannat vid en så låg siffra som 28 år; men emigrationen i Frankrike är heller icke så stor som i många andra land och man har därför icke i Frankrike behöft så stränga bestämmelser som annorstädes. Huru de föreslagna bestämmelserna skulle komma att verka här i landet, lär icke vara möjligt att nu med säkerhet beräkna. Under sådana omständigheter, kan jag icke taga på mitt ansvar att fordra mindre än 30 års ålder vid hemkomsten samt 10 års frånvaro, beräknadt på det af de sakkunniga angifna sättet.

Bör penningvillkor uppställas?

Riksdagen har i sin skrifvelse förklarat sig ej för sin del kunna godkänna den anvisade utvägen »att låta lindring i värnplikten vara beroende på erläggande af någon penningavgift». Visserligen anser äfven jag, att sådan avgift icke för närvarande bör uppställas såsom villkor för eftergift i värnpliktstjänstgöringen, men då denna fråga utan tvifvel har sin stora betydelse, må det tillåtas mig att inför Eders Kungl. Maj:ts redogöra för hvad de sakkunniga härom anfört.

De *sakkunniga* erinra först om, att frågan om en dylik avgift upp-tagits och fullständigt utvecklats af värnpliktsskattekommitterade, hvilka i sitt den 23 maj 1903 afgifna underdåniga betänkande bland annat ifrågasatt, dels att värnpliktig, som afflyttade från riket, skulle vara skyldig att erlagga en viss värnpliktsskatt, utgående i form af s. k. »värn-

pliktspenningar» med 6 kronor för hvarje år, den värnpliktige vore såsom sådan skattskyldig, dels att den, som återinflyttade efter att sålunda först hafva erlagt »värnpliktspenningar», i vissa fall skulle vara skyldig att därjämte för de år, som vid återinvandringen återstode af den tid, för hvilken han erlagt värnpliktspenningar, utgöra en s. k. »värnpliktsafgift», att årligen utgå med hälften af det sammanräknade belopp, som för året påförts den skattskyldige såsom allmän bevillningsafgift och inkomstskatt eller endera.

De sakkunniga instämde för sin del med kommitterade därtutinnan, att en sådan skatt vore väl motiverad och för den, som ägde själf försörjningsförmåga, allenast motsvarade den med fullgörandet af värnplikten förenade ekonomiska uppoffringen, men ingalunda kunde eller finge anses vara en ersättning eller löseskilling för befrielsen från en personlig tjänstgöring, som den värnpliktige af en eller annan anledning icke kunde fullgöra.

Förrän frågan om värnpliktsskatt blifvit af statsmakterna i princip afgjord, torde det visserligen icke vara skäl uti att tänka på någon beskattning i förevarande hänseende särskildt af emigranter och reimmigranter. Skulle åter den grundsatsen en gång vinna godkännande, att värnpliktig, som af någon anledning icke fullgjorde tjänsteplikten i beväringen, vore skyldig att erlægga en viss värnpliktsskatt, därest han funnes äga förmåga att genom eget arbete sig försörja, syntes det de sakkunniga vara med rättvisa öfverensstämmande, att denna pålaga också drabbade den grupp af värnpliktiga, med hvilken de här sysselsatt sig, eller sådana, som vunne befrielse vid återkomsten från vistelse i främmande land.

Om jag således måste stanna vid att eftergift i värnpliktstjänstgöringen i fredstid bör tillkomma den, som afflyttat till land inom främmande världsdal och åter till riket inflyttar, såvidt nämligen dels afflyttningen icke skett i strid med gällande föreskrifter om utvandring dels ock den återinflyttande uppfyller de af mig föreslagna tidsvillkoren, så följer dock i ordningen att afgöra, hvem pröfningsrätten om eftergiftens meddelande tillkommer.

Pröfningsrätten.

De sakkunniga anföra härom i sitt betänkande, att de i likhet med centralstyrelsen för nationalföreningen mot emigrationen ville för sin del

äfven föreslå den bestämmelsen, att svensk man, som från riket afflyttat före fullgjorda värnpliktsöfningar och återkomme till riket efter vissa år, först efter underdånig ansökan därom måtte kunna af Kungl. Maj:t frikallas från öfningarna. Härigenom torde man på det allra verksammaste sättet kunna afvärja den faran, att utvandringen skulle stimuleras af unga män, som ville undandraga sig värnpliktsöfningarna. Kungl. Maj:t skulle behålla pröfningsrätten i hvarje särskildt fall och inom de af lagen utstakade gränserna kunna taga hänsyn till de fördelar, sökandens hemkomst finge anses medföra för landet, sökandens förmögenhetsvillkor, hans eventuella ställning såsom familjeförsörjare o. d., och äfven till de skäl, som en gång föranledt sökanden att emigrera. Naturligtvis finge han icke hafva lämnat landet i uppenbart syfte just att undandraga sig värnplikten.

Liksom nationalföreningen mot emigrationen hölle de sakkunniga före, att då det redan finnes en bestämmelse, enligt hvilken Kungl. Maj:t meddelade värnpliktig tillstånd att från riket *afflytta*, härtill kunde såsom ett naturligt supplement komma en bestämmelse därom, att Kungl. Maj:t också kunde, på vissa i lag stadgade villkor, åt utvandrare, som önskade i riket åter *inflytta*, bevilja lättnad i värnplikten.

Chefen för Femte arméfördelningen har emellertid förklaradt sig icke kunna dela de sakkunnigas åsikt, att faran för att utvandringen genom de föreslagna ändrade bestämmelserna skulle stimuleras, på verksammaste sätt kunde afvärjas därigenom, att Kungl. Maj:t förbehölles pröfningsrätt i hvarje särskildt fall, huruvida befrielse inom de af lagen utstakade gränserna finge beviljas eller ej. I praktiken torde nämligen Kungl. Maj:t, ställd inför alternativet att antingen bevilja befrielse eller afvisa en immigrant, så godt som undantagslöst välja det förra, så mycket hellre som det torde blifva särdeles svårt för Kungl. Maj:t att beträffande till exempel i Amerika boende personer inhämta erforderliga uppgifter för ett berättigadt afslag och ännu svårare att kunna afgöra, huruvida en person »lämnat landet i uppenbart syfte just att undandraga sig värnplikten».

Kommendanten i Boden har ansett den föreslagna lagstiftningen innebära äfven ett ökande af göromålens mängd inom regeringen, hvilket i allmänhet icke torde vara att eftersträfvat. Önskvärdt syntes det sålunda vara, att lagbestämmelserna i detta ämne blefve så affattade, att icke hvarje särskildt fall skulle behöfva pröfvas af Konungen och att det af själva bestämmelserna otvetydigt komme att framgå, huruvida den, som återinflyttade, komme att vinna den åstundade frikallelsen. I betraktande af det nu sagda ville det synas som om lagstiftningen i fråga borde positivt angifva villkoren för återinflyttningen och den därmed förenade

frikallelsen från värnpliktens fullgörande i beväringen i fredstid samt ansökningarna om sådan frikallelse ställas till vederbörande Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som å dem meddelade resolution.

Chefen för Marininstaben har ansett beslutanderätten angående dessa ansökningar utan någon som helst risk kunna öfverlätas åt inskrifningsnämnderna. Härigenom vunnes den obestriddiga fördelen, att beslut rörande befrielse från värnpliktsöfningarna för med vederbörligt tillstånd en gång utflyttade reimmigranter komme att fattas allenast med hänsyn till värnpliktslagens stadgande om sådan befrielse och oberoende af hvarjehanda biomständigheter. Det kunde väl ej heller förutsättas, att Kungl. Maj:t, efter att hafva godkänt sådan värnpliktigs utflyttning, vid en eventuell återinflyttning skulle kunna annat än inom den lagliga gränsen bevilja begärd befrielse.

Jag vill ej neka till, att de i denna del framställda anmärkningarna mot de sakkunnigas förslag synas mig hafva ett visst fog för sig. Först och främst är det olämpligt att utan tvingande skäl öka regeringens arbetsbörda. Och vidare torde man våga antaga, att pröfningen, därest stadgade villkoren uppfyllts, nästan undantagslöst skulle resultera i ett bifall till ansökningen. Däremot delar jag icke den åsikten, att afgöranderätten skulle tillkomma Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Lämpligast synes mig vara, att denna rätt tillkommer inskrifningsnämnden och att stadgandet så affattas, att nämnden endast har att afgöra, huruvida de stadgade villkoren uppfyllts eller icke. Ty hafva de uppfyllts, bör nämnden icke äga rätt att neka äskad eftergift. Öfver nämndens beslut skulle naturligtvis kunna klagas till inskrifningsrevisionen, och sålunda skulle slutliga afgörandet af dessa frågor tillhöra en institution, där det folkliga elementet är i majoritet.

Departements-
chefens
yttrande.

Formulering af lagbestämmelsen angående reimmigranterna.

Af det sagda följer, att jag icke kan i alla delar gilla det förslag till lagbestämmelse i dessa delar, som de sakkunniga formulerat. De *sakkunniga* hafva nämligen föreslagit följande:

»Från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid må, efter pröfning i hvarje särskildt fall af Konungen, frikallas den, som aflyttat till land inom främmande världsdel och åter till riket inflyttar, så framt: dels afflyttningen icke skett i strid med lagligen gällande föreskrifter om utvandring;

dels minst åtta år förflutit från afflyttningen till återinflyttningen, häri icke inräknad den tid, som vistelsen i riket måste fortvara, innan

den medborgarrätt, som kan vara förvärfvad i annat land, förlorats; dels den återinflyttade fyller minst tjuguåtta år under det kalenderår, då han till riket återkommer.»

Häri hafva emellertid de sakkunniga själfva efteråt gjort en liten modifikation. Sedan jag nämligen till dem remitterat det förut omförmälda af Eders Kungl. Maj:t med Högsta Domstolen beslutade utslag i anledning af förd klagan öfver predikanten Igels val till riksdagsman, hafva de sakkunniga i sitt den 20 januari 1909 afgifna tillägg visserligen anført, att som genom den i berörda utslag innefattade tolkningen en såsom amerikansk medborgare hemkommen svenskfödd man kunde utan att blifva värnpliktig vistas i Sverige icke blott två år utan vida längre tid, föreläge också ännu mindre skäl att gifva honom den förmånen framför de återinvandrare, som blifvit det svenska medborgarskapet trogna, att få nämnda tid inräknad uti den stipulerade minimitiden för frånvaron. Men de sakkunniga hafva dock ansett, att beträffande själfva formuleringen af den föreslagna lagbestämmelsen en mindre redaktionsförändring vore erforderlig till förekommande af missuppfattning om återinträdandet af svenska medborgarrättigheter och -skyldigheter för den, som återinflyttat efter att hafva blifvit utländsk medborgare.

De sakkunniga hafva därför i detta sammanhang föreslagit, att tredje punkten af den föreslagna lagbestämmelsen skulle erhålla följande lydelse:
»dels minst åtta år förflutit från aflyttningen till återinflyttningen, häri icke inräknad den tid, som vistelsen i riket varat, innan förlorad svensk medborgarrätt återförvärfvats.»

Platsen för lagbestämmelserna.

Innan jag emellertid angifver den slutliga formulering, som ifrågasvarande lagbestämmelse enligt min mening bör hafva, må det tillåtas mig att nämna några ord om platsen för samma bestämmelse, enär ju äfven platsen kan hafva någon inverkan på formuleringen. Och i sammanhang härmed bör afgöras om platsen för det af de sakkunniga föreslagna stadgandet om utländsk man, som naturaliserats här i landet.

Beträffande sistnämnda stadgande hafva de *sakkunniga*, i likhet med hvad chefen för Generalstaben i sitt utlåtande i anledning af Riksdagens skrifvelse uttalat, ansett bestämmelsen böra öfverflyttas från inskrifningsförordningen, där den nu förekommer, till värnpliktslagen, där den lämpligen kunde komma att utgöra ett nytt moment till § 16. Äfven den andra af de sakkunniga föreslagna lagbestämmelsen, den om reimm-

granterna, skulle enligt de sakkunnigas åsikt införas i berörda § 16. Den sist nämnda bestämmelsen skulle utgöra ett nytt moment 5, och bestämmelsen angående man af utländsk börd, som naturaliserats här i landet, skulle därefter följa såsom ett nytt moment 6.

Enligt min mening bör den inbördes ordningen mellan bestämmelserna vara en annan, enär bestämmelsen om utländsk man, som naturaliserats, afser blott *ett* slag af immigranter och den andra bestämmelsen alla öfriga slag utan att dessa uppräknats.

Departements-
chefens
yttrande.

Slutlig formulering.

Såsom moment 5 och 6 i § 16 föreslår jag följande stadgande:

Mom. 5. »Nu har utländsk man, som icke förut varit svensk medborgare, blifvit genom naturalisation upptagen till medborgare här i landet; fyller han det år, inskrifningen sker, minst 26 år eller kan han med intyg styrka, att han i utlandet gjort militärtjänst under längre tid, än hvad i § 27 mom. 1 sägs; då skall han frikallas från värnplikens fullgörande i beväringen under fredstid.»

Mom. 6. »Sådan frikallelse äge ock den tillgodonjuta, som från riket afflyttat till land inom främmande världsdel och därefter åter hit inflyttat; dock under villkor:

att afflyttningen icke skett i strid med då gällande föreskrifter om utvandring,

att han under det år, han återinflyttat, fyllt minst trettio år, samt att minst tio år förflutit från afflyttningen till återinflyttningen, häri således icke inberäknad den tid, som vistelsen i riket varat, innan förlorad svensk medborgarrätt återförvärfvats.»

Som Eders Kungl. Maj:t behagade finna, är mitt förslag — utom beträffande tidsvillkoren och pröfningsrätten — nästan endast i redigeringen afvikande från de sakkunnigas. Jag har emellertid ansett lämpligt att så affatta stadgandet i mom. 6, att däraf otvetydigt framgår, att det är de *vid utflyttningen* gällande utvandringsföreskrifterna, till hvilka hänsyn skall tagas. Hvad redaktionsändringarna angår, hafva de tillkommit antingen till följd af den omkastade platsen mellan bestämmelserna inbördes eller för att försöka åvägabringa större tydlighet och lättfattlighet.

Jag anser mig i detta sammanhang böra påpeka, att därest mitt förslag om att pröfningsrätten i dessa stycken alltid skulle tillhöra inskrifningsmyndigheterna, varder godtaget, erfordras ingen ändring i värnpliktslagens 19 §, men att de sakkunniga synas hafva bort föreslå sådan

ändring i sammanhang med stadgandet, att Eders Kungl. Maj:t skulle i hvarje särskildt fall pröfva om reimmigranternas befrielse. Ty i fall pröfningen tillkomme Eders Kungl. Maj:t, skulle det innebära en motsägelse, att i § 19 mom. b) bibehålla stadgandet om att nämnden åligger pröfva och besluta om de i — — § 16 — — omnämnda frikallelser.

Bör bestämmelsen om reimmigranterna vara blott provisorisk?

De *sakkunniga* hafva i sitt betänkande ansett sig sakna anledning att föreslå någon begränsning i giltighetstiden för ifrågavarande lagbestämmelse. De hafva nämligen ansett faran af den ifrågasatta eftergiften ytterst ringa, när hänsyn toges till de föreslagna begränsningarna och villkoren. De hafva också hållit före, att, om större ändringar i värnpliktslagen i öfrigt skulle komma i fråga, detta sannolikt äfven skulle medföra, att de nu föreslagna bestämmelserna toges under förnyad ompröfning.

Chefen för Generalstaben har i sitt utlåtande angående ifrågavarande lagförslag upprepat sin förut uttalade åsikt, att bestämmelserna om befrielse för reimmigranter borde gälla endast till 1920.

Äfven *kommendanten i Boden* har ansett det föreligga skäl för att begränsa bestämmelsernas giltighetstid, enär förevarande lagstiftning särskildt är af experimentell art.

Tjänstförrättande *chefen för Femte arméfördelningen* har anfört följande: Vid bedömandet ur *försvarssynpunkt* af det förslag till ändringar i värnpliktslagen, som af de sakkunniga afgifvits, torde främst framställa sig frågan, huru många värnpliktiga komme att på grund af dessa ändringar undandragas vapenöfningsplikt. Någon utredning härom syntes de sakkunniga icke hafva förebragt. Dessa värnpliktiga kunde delas i tvänne kategorier, den ena omfattande sådana värnpliktiga, hvilka skulle inflyttat, äfven om nu gällande värnpliktslag förblifvit oändrad, den andra kategorien dem, som med anledning af de ändrade bestämmelserna utflytta ur riket för att undandraga sig värnpliktsöfningarna. Med begagnande af de statistiska uppgifter, som i betänkandet återfunnes beträffande immigranter från främmande världsdelar, kunde man ungefärligen beräkna storleken af den förstnämnda kategorien. Af de år 1907 immigrerade funne man sålunda, att ungefär 800 utgjordes af män i åldern 28—40 år. De allra flesta af dessa torde väl vara återinvandrare, för hvilka minst åtta år förflutit från afflyttningen till återinflyttningen, och endast ett fåtal af dem torde väl före utflyttningen hafva fullgjort

sin värnpliktstjänstgöring. De flesta skulle sålunda därest afflyttningen icke skett i strid med lagligen gällande föreskrifter om utvandring, kunna frikallas från vapenöfningsplikten. Ifrågavarande kategori syntes därför kunna uppskattas till 600 à 700 man, ett antal som, med afseende fäst därå, att åtminstone hälften redan inträdt i landstormsåldern, icke kunde anses allt för afskräckande stort, för så vidt genom deras fritagande från vapenöfning immigranternas antal kan beräknas väsentligen stegradt. Den andra af ofvannämnda kategorier undandroge sig tydligen hvarje beräkning. Det syntes dock ganska sannolikt, att icke så få för vapentjänst obenägna personer, hvilka dock ryggade tillbaka för att lämna fosterlandet så godt som för alltid, skulle finna det vida lättare att utvandra med den utsikten för ögonen att efter åtta år kunna återvända efter så att säga genom vistelse i Amerika fullgjord värnpliktstjänst. Det torde därför med visshet kunna förutsägas, att den maximivåg i emigration, som de sakkunniga påvisat befintlig bland män i 20-årsåldern, skulle märkbart stiga genom införandet af de föreslagna ändringarna i värnpliktslagen. Af de ynglingar, som, lockade af dessa ändringar, afflyttade ur riket i afsikt att dit återvända, komme emellertid en del, som råkat i elände, att icke kunna, och en annan del, som blifvit bättre situerade, att icke vilja fullfölja denna afsikt. Man kunde då befara, att det med de föreslagna ändringarna åsyftade målet helt och hållet förfelades, ja, att den härigenom vunna ökningen i immigrationen icke ens komme att uppväga ökningen i emigration, särskildt som såväl ur försvars- som nationalekonomisk synpunkt sedt den unge emigranten i regel vore värdefullare än den äldre immigranten. Huru härmed komme att förhålla sig vore emellertid fullkomligt oberäkneligt. Men därför syntes det också synnerligen välbetäckt, att, därest bestämmelser i den riktning, som af de sakkunniga föreslagits, blefve utfärdade, hvilket troligen icke skulle vara lyckligt, dessa bestämmelser endast gjordes gällande för en kortare tid — såsom ock af chefen för Generalstaben blifvit föreslaget — under hvilken tid erforderlig statistik kunde åvägabringas för ett bättre bedömande af verkningarna. De ändrade bestämmelserna syntes då lämpligen böra göras gällande endast för dem, som afflyttade före ingången af år 1916.

Chefen för Marinstaben har anført, att de nya bestämmelserna skulle särskildt beträffande sjöfarande kunna locka till utflyttning i laga ordning endast för att undkomma värnpliktstjänstgöringen. För den nämligen, som tjänade sitt lefvebröd på sjön, verkade säkerligen icke några års frånvaro från fäderneslandet så särdeles afskräckande, om därmed lätteligen kunde kombineras ett sätt att undgå tjänstgöringen såsom värnpliktig.

Departements-
chefens
yttrande.

För egen del måste jag i hufvudsak dela de betänkligheter, som sålunda uttalats ifråga om den reimmigranterna tillämnade eftergift. Det lär icke vara möjligt att i nuvarande stund beräkna, huru de föreslagna bestämmelserna angående reimmigranterna komma att verka. Kanske kommer det att visa sig, att de blott öppna en ny utväg för dem, som vilja undslippa värnplikten. Under sådana omständigheter anser jag det rådligt att begränsa de af mig i mom. 6 föreslagna bestämmelsernas giltighet till en viss tid, t. ex. fem år, därunder man skulle kunna vinna erfarenhet om bestämmelsernas verkningar på emigrationen. Jag får därför i underdånighet föreslå sådant stadgande, att sist omförmälda bestämmelser komma att äga tillämplighet endast till och med den inskrifning, som i laga ordning äger rum år 1914. Naturligtvis bör emellertid, i analogi med de vid 1908 års riksdag antagna bestämmelserna i § 52 värnpliktslagen, eftergift tillkomma äfven den reimmigrant, som lagligen varit pliktig undergå inskrifning år 1914 eller tidigare, men på grund af laga förfall icke kommer att undergå inskrifning förr än år 1915 eller senare. Äfven detta torde böra i lagen utsägas.»

I anslutning till hvad sålunda anförts föredrog departementschefen härefter ett i bilaga fogadt förslag till lag i ämnet och hemställde, att detsamma måtte genom nådig proposition föreläggas Riksdagen till antagande.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall; och skulle till Riksdagen aflätas proposition i ämnet af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ali Söderhjelm.